

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra teologické etiky a spirituální teologie

Dagmar Havelková

LAIK A JEHO POVOLÁNÍ KE SVATOSTI.

POKONCILNÍ PERSPEKTIVA

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Pavel Vojtěch Kohut, Th.D.

PRAHA 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci s názvem „Laik a jeho povolání ke svatosti. Pokoncilní perspektiva“ zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18.února 2012

Dagmar Havelková

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu této bakalářské práce P. ThLic. Pavlu Vojtěchu Kohutovi, Th.D. za cenné odborné rady a připomínky. Vyjadřuji mu také tímto svůj dík i za nesmírnou trpělivost s jakou se mi věnoval a to v době, kdy byl zaneprázdněn misijním posláním mimo Českou republiku.

Bibliografická citace

Laik a jeho povolání ke svatosti. Pokoncilní perspektiva: bakalářská práce/Dagmar Havelková, vedoucí práce: Vojtěch Kohut. -- Praha, 2012.-- 56 s.

Anotace

Práce „Laik a jeho povolání ke svatosti. Pokoncilní perspektiva“ je rozdělena do tří částí. První z nich, zaměřená na vývoj laického stavu, ukazuje na pozadí vzniku stavu klerického a řeholního, jak obtížně se pojem „laik“ v dějinách utvářel.

Druhá část je věnována rozboru církevních dokumentů s cílem utříbit a objasnit pohled církevních autorit na laika jakožto adepta svatosti a to z titulu jeho přijetí svátostí, zvláště pak křtu. Církevní dokumenty, uvedené v této práci, jasně formulují a stanovují zásady pro směřování laika ke svatosti také na základě jeho činnosti v rodinné, občanské a celospolečenské rovině.

Ve třetí části jsou uváděny pasáže ze sekundární literatury a zdrojů vztahujících se k ústřednímu tématu této práce. Tyto zdroje, někdy mírně polemizující s postoji církve, rozvíjí podrobněji činnost laika v oblastech jeho působnosti.

V závěru práce jsou shrnuty poznatky získané studiem církevních dokumentů a druhotné literatury, jakým způsobem má laik odpovídat na povolání ke svatosti. Tato cesta k dokonalosti se nabízí nejen v každodenní činnosti křesťana. Příklady ze života minulých generací věřících nám prezentují svatost jako veličinu dostupnou všem, a to v každém dějinném období, tedy i v naší, postmoderní době.

Klíčová slova

laik, svatost, dokumenty, literatura, povolání, křesťan

Abstract

Layman and his vocation to the holiness. Post-conciliar perspective.

This thesis is divided into three parts. The first, focused on the development of a lay state, and it shows in the background of the state and religious clerical how difficult the term "layman" in the history shaped.

The second part is devoted to the analysis of religious documents in order to clarify and crystallize Church authorities look to the layman, as adept with holiness and virtue of his receipt of the sacraments, especially baptism. Church documents referred to in this work clearly formulate and establish policies to guide the layman to holiness also based on its Activities in the family, and civil society-wide level.

In the third part are given passages from literature and secondary sources related to the central theme of this work. These sources, sometimes slightly controversy with the Church's attitude, developing detailed layman Activities in the areas of its competence with regard to the requirement of the Church, in fidelity to God's call to holiness, transmits this message to all Christian people.

In conclusion summarizes the lessons learned from studying church documents and secondary literature, how the layman to answer the call to holiness. The road to perfection is offered only in the daily activities of Christian. Examples from the life of past generations of believers present themselves to us holiness as a variable and not all unavailable in any period of time, so even our own postmodern era.

Keywords

layman, holiness, documents, literature, occupation, Christian

Práce obsahuje 107 232 znaky (bez mezer)

Anotace.....	4
Abstract.....	5
ÚVOD.....	8
1. DĚJINNÁ GENEZE A TEOLOGICKÁ VÝCHODISKA LAICKÉHO STAVU	
1.1 Prvotní význam pojmu „laik“.....	10
1.2 Laik v ranné církvi.....	11
1.3 Historický pohled na vývoj kléru.....	11
1.4 Počátky řeholního stavu a jeho smysl.....	13
1.5 Problematika pojmu „laik“ a jeho ukotvení v současné církvi.....	15
2 RECEPCE POSLÁNÍ LAIKŮ V CÍRKEVNÍCH DOKUMENTECH	
2.1 Věřoučná konstituce o církvi <i>Lumen gentium</i>	17
2.1.1 Poslání laiků.....	17
2.1.2 Různé podoby uskutečňování laické svatosti.....	18
2.1.3 Cesty a prostředky ke svatosti.....	19
2.2 Dekret o apoštolátu laiků <i>Apostolicam actuositatem</i>	19
2.2.1 Charita a evangelizace – úkol laiků.....	20
2.2.2 Různé formy apoštolátu.....	21
2.3 Dekret o misijní činnosti církve <i>Ad gentes</i>	22
2.3.1 Podpora vzdělanosti a bratrské spolupráce.....	22
2.4 Apoštolská exhortace <i>Evangelii nuntiandi</i>	23
2.4.1 Modernizace v evangelizaci?.....	24
2.4.2 Vzdělání laiků a pokoncilní aktivita.....	24
2.4.3 Evangelium napříč kulturami.....	25
2.4.4 Evangelizační metody.....	25
2.5 Posynodní apoštolský list <i>Christifideles laici</i>	26
2.5.1 Účast laiků na životě církve.....	27
2.6 Apoštolská adhortace <i>Familiaris consortio</i>	28
2.6.1 Kladné a záporné stránky postmoderní rodiny.....	28
2.6.2 Všeobecné úkoly rodiny.....	29
2.7 Dokument <i>Lidská sexualita: Pravda a význam</i>	30

2.7.1	Výchova v rodině.....	31
3.	ZÁKLADNÍ ROZMĚRY LAICKÝCH SPIRITUALIT	
3.1	Teologický pojem svatosti a účast laiků na všeobecném kněžství.....	32
3.2	Manželství a rodina.....	34
3.2.1	Manželská intimní sféra.....	34
3.2.2	Odpovědné rozhodování.....	36
3.2.3	Křesťanská osobnost.....	37
3.3	Sekulární zasvěcený život.....	38
3.4	Lidová zbožnost.....	39
3.4.1	Lidová zbožnost a liturgie.....	39
3.4.2	Farnost.....	40
3.5	Církevní hnutí.....	40
3.5	Pár příkladů komunit a hnutí působících nejen v České republice.....	41
3.6	Společensko-politická angažovanost laiků.....	43
3.7	Církevní služby.....	44
3.7.1	Církevní služby v minulosti.....	44
3.7.2	Církevní služby v současnosti.....	45
3.8	Blahoslavení a svatí laici.....	46
3.9	Směřování laiků-křesťanů ke svatosti.....	49
	ZÁVĚR.....	49
	Seznam použité literatury.....	54

ÚVOD

Ve vidění proroka Izaiáše zpívají serafíni, ohňové bytosti stojící u Božího trůnu bez ustání píseň: „Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy“ (Iz 6,3). Starozákonní prorok nám tímto veršem jakoby bral odvahu vztáhnout svatost, která zde očividně náleží pouze Bohu, i na člověka. Přesto Písmo Starého i Nového zákona vybízí k dokonalosti (svatosti), které jsme povinni dosáhnout, nebo o ni aspoň usilovat. Vzory křesťanské dokonalosti se nám nabízejí již od starověku, kdy se objevují první mučedníci víry svědčící o Kristu i za cenu ztráty vlastního života (např. Sv. Štěpán, Polykarp ze Smyrny aj.). Ve středověku se na svaté pohlíželo s velkou úctou a respektem, mnohdy větším než na dobové vládce. Muži a ženy hledající dokonalost v lásce k Bohu a bližnímu pocházeli ze všech sociálních skupin a jejich způsob života nás dodnes naplňuje obdivem, ale současně v nás provokuje otázky: jak a zda jsme vůbec schopni přiblížit se byť jen trochu těmto vzorům.

Ze sdělovacích prostředků se dovídáme, že v posledních pěti letech se rovněž v Evropě objevuje ve stále větší míře intolerance vůči křesťanům. Křesťané starší generace si dodnes uvědomují, jakým způsobem se v bývalém Československu v období totality pohlíželo na ně samotné a jak se vlastně z tohoto důvodu odkrývaly možnosti svědčit o víře v Boha za cenu osobních ztrát. V živé paměti máme ještě doklady o selháních, která opět evokují otázky: pokud nejde o život, o co tedy jde, a pokud by šlo o život, jak bychom se zachovali? Přesto by pravděpodobně málokoho napadlo srovnávat, byť jen částečně, krvavá martyria prvních křesťanů s problémy doby nedávné i té současné. Víme, že i svatí se potýkali s nepřeborným množstvím problémů a tušíme, že dokonce ani morální selhání u těchto lidí nebyla tak výjimečná, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Nedivíme se proto, že v postmoderní době se slova „svatý“ používá spíše negativně ve smyslu člověka-pokrytce, jakéhosi svatouška. Názor nevěřících na svátostnou zповěď jako pojistku pro úmyslné porušování mezilidského soužití v rámci desatera, je sice projevem neznalosti pravidel pro odpuštění kajícníkovi, přesto provokuje k otázce: z jakých důvodů se tento názor dostal do podvědomí našich nevěřících spoluobčanů? Lidé stojící mimo víru v Boha nám mají za zlé, že většina těch krásných ideálů, které mají svědčit o naší příslušnosti ke Kristu, se příliš neodráží na způsobu našeho života. „Ti kolem nás mají příležitost sledovat nás za běžného provozu. Jsou svědky našich slabostí, ba i bezcharakterností (kariérismu, ziskovosti, chlípčnosti, pomlouvачnosti, neupřímnosti aj.)

a zjišťují, že nejsme o nic lepší než ti druzí, často naopak“ (P. J. Reinsberg). Samozřejmě, že ne všichni budou mít tendenci vnímat svatost pouze jako Boží vlastnost a odkazovat ji do oblasti iracionality, nebo ji uvádět jako karikaturu lidského chování. Najdou se i lidé, kteří si ve své skromnosti nebo neznalosti nejsou jisti, zda správně chápou smysl o usilování svatosti a jakým způsobem je možné tohoto stavu dosáhnout.

Téma této bakalářské práce je pro mě zajímavé z hlediska člověka, který si před lety, po své konverzi kladl mnoho otázek a dodnes hledá některé odpovědi: jak je chápána svatost laika v současnosti a jakým způsobem nám mohou být vzorem lidé, o nichž máme doklady z doby minulé i docela nedávné. Každá dějinná etapa měla svá specifika ovlivňující lidské životy, tedy i rozvoj osobnosti jednotlivců usilujících o naplnění evangelijních požadavků. Nám mohou tyto informace sloužit k pochopení a přijetí toho, co se nám může jevit jako nedostižný ideál.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila do tří částí. V první části práce se zaměřím na dějinný vývoj laického stavu a to na pozadí utváření stavu klerického a řeholního. Druhou část práce věnuji analýze pasáží příslušných církevních dokumentů koncilního a pokoncilního období věnovaných laikům, jejich postavení v rodině, církvi a společnosti. Církevní pokoncilní dokumenty se touto problematikou zabývají s ohledem na současného křesťana, jehož postavení v sekularizované společnosti si mnohdy nezádá s obtížemi prvních křesťanů. Tuto část považuji za jádro své práce s ohledem na snahu církevních Otců přiblížit se problémům a těžkostem postmoderního člověka a hledat ve světle evangelia odpověď na otázky, které jsou kladeny mnohdy s velkou naléhavostí a obavami. Církevní dokumenty zdůrazňují podíl laiků na spasitelském poslání církve, tento úkol nespadá tedy pouze do kompetence kněží a řeholníků, i když podíl laiků na tomto díle lze spatřovat v následování Krista ve zcela odlišných podmínkách a na jiném místě. Ve třetí části se pokusím naformulovat to, co tvoří základní rozměry laických spiritualit, a vyvodím z toho důsledky pro směřování křesťanů-laiků ke svatosti.

1. DĚJINNÁ GENEZE A TEOLOGICKÁ VÝCHODISKA LAICKÉHO STAVU

K plnému pochopení pokoncilní perspektivy toho, kým je laik, je jistě užitečné orientovat se v historických souvislostech vedoucích ke vzniku a dalšímu vývoji tohoto termínu, protože ještě dnes se mnohdy necháváme ovlivnit dobově podmíněnými pojetími pojmu „laik“. Četba koncilní a pokoncilní literatury na téma svatosti laiků vyžaduje ovšem také informovanost o tom, jak jsou východiska laického stavu prezentována v současné teologické literatuře.

1.1 Prvotní význam pojmu „laik“

Význam pojmu „laik“ se v dějinách nevyvíjel zcela jednoznačně, i když etymologie slova se zdá být zprvu zcela jednoznačná. Slovo „laik“ pochází z řeckého přídavného jména *laikos*, to jest „patřící k lidu“, a odvozuje se od podstatného jména *laos* („lid“). Nový zákon nám nabízí zcela jinou terminologii, odlišnou od dnešního našeho užívání tohoto pojmu, takže se dokonce pochybovalo, že slovo „laik“ lze odvozovat od novozákonního *laos* („lid“). Teologové, kteří se při interpretaci pojmu laik přesto odvolávali na biblický *laos*, nespatořovali v tomto slově tradiční označení svěbytného stavu, podřízeného kléru. „Laici“ jsou všichni, kteří náležejí k Božímu lidu, věří v Krista a jsou jím povoláni. Tedy všichni, včetně nositelů církevního úřadu, jsou v tomto smyslu laiky a naopak všichni, kdo jsou členy Božího lidu, jsou rovněž *kléros*, klerikové. Z uvedeného vyplývá, že laici a klerikové nestojí v protikladu, původně jsou to čestná označení náležející všem křesťanům. V mimobiblické řečtině se pojem *laos* užíval pro označení množství lidí. Taková skupina ovšem nevykazuje žádnou vnitřní jednotu, jako například společný původ, jedná se zde pouze o odlišení od vládců a vůdců lidu. Na rozdíl od mimobiblické řečtiny však není *laos* v Septuagintě označením libovolného lidu, nýbrž zcela konkrétně poukazuje na izraelský národ.¹

---

¹ Srov. KAPLÁNEK Michal: sylaby přednášek in: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/281ee54c7e17b92f>. (konzultováno dne 11.11. 2010). Septuaginta zde kopíruje hebrejštinu, ta označuje pohanské „pronárody“ jako gójim (Septuaginta překládá ethné) na rozdíl od izraelského „lidu“ (‘am).

1.2 Laik v rané církvi

V Ježíšově době se pojem *laikos* užíval v helénském židovstvu zcela běžně. Odtud si slovo „laik“ našlo cestu také do křesťanské terminologie a způsobu myšlení. První doklad nacházíme již v prvním listě Klementově, napsaném kolem roku 96. Klement zde píše o kněžích, levitech a laicích, majících rozdílné služby v synagóze. Označení nekneží jako laiků zdomácněl v církvi od doby Tertuliána, který rozlišoval *ordo sacerdotalis*, tvořené kněžími, a *ordo ecclesiae*, tvořené laiky. V prvních staletích nemělo v církvi však toto dělení velký význam. Křesťané se spíše vymezovali okolnímu „pohanskému“ světu, než mezi sebou. U Klementa z Alexandrie († 216) došlo k přenesení pojmu laik ze židovství do křesťanské oblasti. Nemluví již o kněžích, levitech a laicích, pořadí nyní zní: kněží, jáhni a laici. A Origenes († 253/4) staví laiky proti klerikům. Do latinského jazykového úzu byla pro budoucnost rozhodující terminologie uvedena překladem citovaného místa Klementova listu, která zní: „Plebejský člověk je určen laickými předpisy“. *Plebs* se nyní stává technickým termínem pro laiky. To, co tvoří rozdíl mezi hierarchií (*ordo*) a lidem (*plebs*), je autorita církve a předsednictví ve shromážděních. Pojem *ordo*, do něhož Tertulián zahrnuje jak nositele úřadu, tak ty, kdo úřad nemají, měl v římském impériu význam společenské třídy nebo stavu: existoval *ordo* senátorů, *ordo* jezdců a *plebs*, obyčejný lid. Přenesení tohoto pojmosloví do církve ukazuje, že ti, kdo nebyli nositeli úřadu, byli vyčleněni, a tím se z nich vytvořila samostatná skupina, *ordo-plebs*.²

1.3 Historický pohled na vývoj kléru

Přes všeobecně laický charakter prvních křesťanů i zde však existovaly jisté rozdíly, vedoucí k dělbě povinností v církvi, i když toto rozlišení mezi křesťany mělo zcela jiné důvody. Pavel rozeznává v tomto společenství různé dary Ducha svatého a nazývá je charismata. Tyto mimořádné schopnosti dělí na: kérygmatická charismata (kazatelská služba spadající pod pravomoc apoštolů) a exatická charismata (konání zázraků a mluvení jazyky), důležitá jsou i organizační charismata (pořádková služba a schopnost být představeným) dále charitativní charismata (pomáhat, smilovávat se a obdarovávat). Tyto schopnosti se mohou vyskytovat u některých jedinců ve zvýšené míře, jako například i u

---

²Srov. NEUNER Petr: Laici a klérus – společenství Božího lidu, Praha: Vyšehrad, 1998, str. 35–37.

samotného Pavla. V křesťanských obcích se – i když rovnost mezi jejími členy dosud trvá – později objevuje vyčleňování úřadů: vedle apoštolů jsou zde jáhni, kteří již nevykonávají pouze charitativní službu, ale také se věnují hlásání evangelia. Starší (*presbyteroi*) přebírají službu po vzoru synagogálního řádu. V pastorálních listech, adresovaných Timotejovi, se objevuje již potřeba vytvářet úřady. *Episkopos* již více spolupracuje s presbytery a diakony. Je patrné, že vývoj pokračuje k vytváření úřadů, ordinace a institucionální pravomoci. Stále ale ještě neplatí rozlišení dvou stavů: laiků a kléru. V období stěhování národů tvořila církev jedinou pospolitější skupinu ve společnosti. Tato skutečnost měla za následek smíšení duchovního poslání církve s politickou praxí jejich členů a jejich přiblížení se způsobu mnišského života (například přijetím celibátu). Postupně se vytvářela hierarchie, jako odlišná sociální skupina věřících s osobitými zvyky, privilegii, oděvy. Na rozdělení kléru a laiků se podepsalo také vymizení latiny jako hovorového jazyka. Od 6. století už prostí lidé latinu neznali. A při liturgii se začala používat výhradně latina, což toto již existující rozdělení ještě více prohloubilo. Vzdělanost spojená se znalostí latiny se stala privilegiem tohoto stavu. Církev se rozdělila na církev *učící* (klérus) a *slyšící* (laici). Pro středověk byla typická nadřazenost *duchovního* nad *světským*, takže se zformulovalo poslání laických stavů: *plnění pozemských úkolů*. Zodpovědnost se v podstatě omezila na držitele politické moci. Jejich úloha byla pojímána jako služba církvi, k tomu se družilo odpovídající vzdělání. Středověká církev ovšem ztrácela sílu vnitřními spory – spor o investituru, o pravomoc biskupů, králů, o privilegia církve. Počátkem novověku – v době reformace, se znovu objevuje misijní, charitativní a apologetické úlohy laiků.³

Označení *kléros* se v novozákonním chápání vztahuje stále na Boží lid jako celek. Řecké slovo *hieréus* („kněz“) je v Novém zákoně chápáno téměř negativně, je uváděno v souvislosti s židovským veleknězem. Pozitivní vyjádření tohoto výrazu je užito až v listu Židům (srov. např. Žd 4,14n), vztahuje se však výhradně na Krista. Analogický význam má slovo *hierautema* („kněžstvo“, srov. 1Pt 2,9), kde se takto ovšem označuje celý Boží lid. Ve zjevení Janově *jsou* křesťané jako celek označováni jako „kněží a králové“ (Zj 1,6 5,10). Obdobně pojem „duchovní“ nenaznačuje, že by se jednalo o vymezenou skupinu věřících. „Stejně tak laik jako i klérus, kněz a duchovní se vždy vztahují na celý Boží lid a nikdy jen na určitou skupinu v něm. V *Božím lidu jsou naproti tomu všichni bratři, věřící*

---

³Srov. KAPLÁNEK Michal: sylaby k přednáškám in: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/281ee54c7e17b92f> (konzultováno dne 11.11.2010).

se k sobě mají jako sourozenci“ Konstantinopolský obrat, který přinesl uvolnění a svobodu Božímu lidu způsobil, že dělení mezi křesťany a pohany ztrácelo postupně na aktuálnosti. Dělicí čára se začala ovšem objevovat tam, kde se postupně utvářel samostatný laický a klerický stav.⁴Na rozhraní 5-6 století papež Gelasius I. (492-496) vzájemně rozlišil dvě moci: císařovu moc světskou a duchovní moc biskupů. V duchovním ohledu je i samotný císař jako laik podřízen biskupům. Od pátého století začali kněží nosit zvláštní oděv a od šestého století se prosazoval celibát. Tím byl také laik vyznačen jako někdo, kdo nežije podle pravidel platných pro klérus.⁵

1.4 Počátky řeholního stavu a jeho smysl

Počátky mnišství sahají do 3. století. Toto hnutí bylo tvořeno křesťany, kteří neměli žádnou kněžskou funkci. Je bezesporu pravdou, že křesťanské mnišství vychází z evangelijních rad a z jeho nároků kladených na člověka. Kristovo: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě“ si jistě v každé etapě lidských dějin našlo a nachází své příznivce. Existovat jedině pro Boha vyžaduje nejen vnitřní svobodu, ale i oproštěnost od starostí o majetek, rodinu a kariéru. Církev vždy stála na straně těch, kdo se snažili žít asketickým životem. Ta většina „obyčejných“ věřících, žijících v manželství a starostech o rodinu, tedy bez možnosti zřici se naprosto majetku, jí nebyla ovšem také nikdy lhostejná. Vždyť naprostá oddanost „zřici se světa“, je jen pouhou evangelijní radou, ne však povinností pro toho, kdo může pochopit (Mt 19,12). Každá jednostrannost v sobě skrývá nebezpečí herezí. Již raná církev se nebezpečí zjednostranování stavů snažila odolávat, jistým potížením se však nevyhnula. Z evangelijních rad se mnohdy stával zákon závazný pro všechny. Na takovou skupinu nadšenců (zvanou enkratité) se obrací již svatý Pavel v Prvním listě Korintánům (srov. 1 Kor 7). On sám pohlíží na zdrženlivost pro království nebeské jako na zvláštní dar milosti, který nabývá na aktuálnosti vzhledem k blízkému konci světa. Je zde ovšem také výzva: Nikdo ať neopouští postavení, v němž ho Bůh povolal (1 Kor 7,20).⁶

Konstantinovský obrat nastoluje pro další generace otázku značného významu. Bylo správné, že církev vstoupila do těsného svazku se společností? Současníci této

⁴ K tomu všemu viz: NEUNER Petr: cit. dílo, str. 30–33.

⁵ Srov. NEUNER Petr: Laici a klérus, společenství Božího lidu, Vyšehrad 1997, str. 45.

⁶ Srov. tamtéž str. 83–84.

významné dějinné události odpovídali na tento problém (či výhodu?) velmi rozdílně. Někteří posuzovali pokřesťanství státu s povděkem (Eusebius), jiní se obávali „zesvětštění“ církve. Středověká reformní literatura nám idealizuje předkonstantinovskou církev s jejími známkami apoštolské prostoty, chudoby a odstupu od světa: k nim se má církev vrátit. Tyto požadavky byly v 11. a 12. století tlumočeny Jáchymem z Fiore a františkány – spirituály ve 13. a 14. století, kteří viděli v církvi po Konstantinovi jen úpadek. V době pokřesťanství společnosti vzniká již uvnitř církve protestní hnutí čistě duchovně orientovaných křesťanů v napětí vůči „oficiální“ církvi, která se následkem konstantinopolského obratu stala domovem i lidí více či méně zaměřených na hmotné výhody. Historická pravda se ovšem mnohdy překrývala s polopravdami, takže by bylo obtížné věřit například tomu, že mnozí mužové a ženy nesouhlasili se zmasováním křesťanství, což prý mělo za následek odvrácení se od hierarchické církve, protože ta prý podlehla pokušení stát se říšskou církví. Historické prameny sice hovoří o některých skutečnostech, podporujících tuto hypotézu, hromadné přilnutí k asketickému životu ovšem nelze doložit pouze znechucením křesťanů dobovými podmínkami.⁷

Je známo, že v rané době křesťanství tento způsob života přitahoval mnohé. Víme o prvním historicky známém poustevníku Antonínovi, který je průkopníkem poustevnického (eremitského) způsobu života. Jeho život popsal Atanáš Veliký roku 357. Pachomios začíná jako poustevník a roku 320 zakládá první klášter, sjednocuje ovšem poblíž ležící cely a jejich obyvatele přivádí ke společnému (cenobitskému) životu. Počet těchto sdružených bratrů v devíti mužských a dvou ženských klášteřích čítal záhy přibližně devět tisíc mnichů. Basil Veliký dal cenobitskému mnišství řeholi-pravidla, jež se brzy rozšířila po celém východním mnišství. Toto jeho dílo mělo velký vliv na rozšíření idey mnišství na západě. Řeholní život měl své horlivé podporovatele: milánského biskupa Ambrože, Jeronýma, Augustina a Martina Tourského. Nejdůležitější je však zmínit zde Benedikta z Nursie, který byl nejdříve členem družiny asketů, poté poustevníkem a nakonec zakladatelem západního cenobitského mnišství. Úkolem mnišství je představovat a životem ukazovat odstup od světa, nutný pro všechno křesťanské (srov. např. Ježíšovo „nebýt ze světa“ (Jan 17,14). Nesmíme v něm vidět ani nepřátelství ke světu, ani útek před

---

⁷Srov. tamtéž. str. 59.

světem, ale prostě základní linii křesťanského sebeuskutečňování v církvi. Mnišství má tuto úlohu plnit ve všech dobách, neboť církev je vždy v nebezpečí, že se ztratí ve světě.⁸

1.5 Problematika pojmu „laik“ a jeho ukotvení v současné církvi

Značná část teologů pohlížela v nedávné minulosti na církevní pojem „laik“ s jistou nedůvěrou. Zásadní argumenty proti užití tohoto termínu jsou tři:

1. *Etymologický*: v běžné řeči se totiž „laikem“ míní člověk, který nemá odbornou kvalifikaci v určitém oboru. O laicích v církvi se ovšem hovoří ve zcela jiném smyslu. Věřoucná konstituce Druhého vatikánského koncilu *Lumen gentium* definuje laika jako věřícího, který není členem duchovního nebo řeholního stavu v církvi. Kodex kanonického práva považuje za laiky ty křesťany, kteří nejsou nositeli svěcení. Církevní definice „laika“ se tedy podstatně liší od „negativně“ vyznívajícího běžného významu tohoto termínu, což může vést k celé řadě nedorozumění.

2. *Obsahový*: výše zmíněné církevní vymezení zavdává podnět k dvěma následujícím protiargumentům: první z nich si všímá „negativního“ charakteru této definice: vymezuje, kým laik *není* (klerikem, respektive řeholníkem), aniž by pozitivně stanovila, kým *je*.

3. *Věcný*: uvedené definice křesťanů-laiků navíc vyjadřují určité nesrovnalosti, neboť nejsou jednoznačné s ohledem na zařazení řeholníků, kteří rovněž často nejsou nositeli svěcení, a tak by s ohledem na toto kritérium mohli vzbuzovat dojem, že přináleží do dvou rozdílných stavů v církvi, tj. kléru a laiků. Ve skutečnosti tvoří samostatný životní stav bez ohledu na rozdílný poměr vůči svátosti svěcení.

Tyto rozdíly mají původ v rozdílném chápání v pojmu „laik“ v teologii 20. století, kdy se můžeme setkat se třemi odlišnými interpretacemi laikátu:

1. *Sociologická interpretace* (zastoupena například K. Morsdorfem a B. Fortem) vychází z ekleziologie a rozděluje Boží lid na dvě skupiny: kleriky a laiky

2. *Teologická interpretace*, reprezentovaná zejména účastníky 8. sympózia o laikátu na univerzitě v Navaře (1987), která rozděluje věřící již na tři skupiny-kleriky, laiky a

---

⁸Srov. tamtéž, str. 83–84.

řeholníky, jako charakteristiku laického stavu uvádí vlastnictví, manželství a svobodu jako protiklad zasvěceného života (E. Corecoi).

3. *Služebně misijní interpretace* laikátu, která zdůrazňuje zvláštní charisma laiků pro službu ve světě (Y. Congar, W. Kasper).⁹

---

⁹ Srov. KAPLÁNEK Michal: sylaby k přednáškám in: <http://www.tf.jcu.cz.getfile/28ee54c7e14b92f> (konzultováno dne 11. 11. 2010).

2. RECEPCE POSLÁNÍ LAIKŮ V CÍRKEVNÍCH DOKUMENTECH

Rozbor následujících církevních dokumentů pojednávajících o laicích si klade za cíl ozřejmit oficiální náhled církve na poslání „laika“ v širokém spektru jeho rodinného, církevního i celospolečenského života. V úvahu tedy připadají jen některé části dokumentů a to zvláště ty, které nastiňují cestu směrem ke svatosti „laika“.

2.1 Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*

Konstituce o církvi *Lumen gentium* (LG) představuje ústřední dílo druhého vatikánského sněmu, jehož vypracování trvalo celé čtyři roky. *Lumen gentium* nevypovídá o všech otázkách nauky o církvi, spíše klade důraz na tajemný život církve a na jeho uskutečňování v životě věřících. Nauka vyjádřena v této konstituci je považována za základní, proto nutně vyžaduje doplnění v Konstituci o liturgii a o Božím zjevení, neboť tajemný život a činnost církve se projevují a uskutečňují především v liturgické činnosti a v hlásání Božího slova. Konstituce o církvi má tedy spíše za úkol vysvětlit věřícím křesťanský postoj k dnešním problémům a těžkostem moderní doby, nauka o laicích je zde proto podána ve světle aktuálních myšlenkových proudů.¹⁰

2.1.1. Poslání laiků

Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* obsahuje celou kapitolu věnovanou laikům (IV. kap., č. 30–38) a dále některé části, které se laiků týkají. Jedná se o tu část, která vypovídá o všeobecném kněžství věřících (10–12) a dále pátá kapitola věnovaná povolání všech křesťanů ke svatosti (39–42).

Druhá kapitola dokumentu hovoří o křtu, biřmování a svátosti Eucharistie ve smyslu oprávnění pro sdílení kněžského, prorockého a královského úřadu i pro laiky. I když se všeobecné kněžství věřících a služebné (čili hierarchické) kněžství od sebe liší podstatně, přesto jsou ve vzájemném vztahu, protože se každé svým vlastním způsobem účastní na jediném kněžství Kristově (č. 10). O realizaci všeobecného kněžství ve

---

¹⁰Srov. BOUBLÍK Vladimír: Boží lid, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, str. 21.

svátostech a prorockého poslání křesťanů i o charismatech mluví č. 10–12: těm, kteří přistupují ke svátosti pokání, se dostává Božího odpuštění a zároveň se smiřují s církví.

Čtvrtá kapitola věroučné konstituce o církvi (č. 30–38) rozvíjí pojednání o pokřtěných mužích a ženách, nenáležících k stavu duchovnímu nebo řeholnímu. V úvodu této kapitoly je objasněn pojem „laik“ a způsobilost laiků spolupracovat na úkolech uvnitř církve i mimo ni“. Toto poslání se týká všeho křesťanského lidu kdekoli na světě. Jak vyplývá dále ze čtvrté kapitoly tohoto dokumentu, zvláštností laického lidu je světský ráz jejich činnosti, který se liší od kleriků a řeholníků. Ti, co nejsou laiky, se mohou sice také zabývat světskými věcmi, těžiště jejich poslání se nachází ale bezprostředně především v posvátné službě nebo výlučné přináležitosti Kristu. Laici mají za úkol hledat Boží království v prostředí, které není klerikům a řeholním osobám tolik přístupné.

2.1.2 Různé podoby uskutečňování laické svatosti

Jak je dále řečeno ve čtvrté kapitole *Lumen gentium*, kromě účasti laiků na všeobecném kněžství, mají oni přijetím iniciačních svátostí podíl také na Kristově učitelském úřadu a královské službě. Laici mají spoustu příležitostí podílet se na životě církve podle vzoru evangelia uprostřed vlastních rodin, na pracovištích nebo jinde ve světě, jejich úkolem spočívá také na apoštolském životě církve (č. 33–35).

Nenahraditelnou roli zde hraje vlastní příklad. Laici, jako všichni věřící mají nárok dostávat pomoc od posvěcených pastýřů ve formě Božího slova a svátostí, současně mají s křesťanskou poslušností přijímat to, co stanoví pastýři jako Kristovi zástupci, jako učitelé a vedoucí církve. Křesťanští manželé a rodiče jsou povzbuzováni ve vzájemné ochotě snášet společné těžkosti po celý život a s láskou přijímat děti. K povinnosti rodičů náleží i vštěpování křesťanské nauky a evangelijních cností svým dětem, svým životem dávat příklad nesobecké lásky. Podobný příklad mohou dávat i neprovdané a ovdovělé osoby, které mohou také přispívat ke svatosti a působnosti církve. Lidé těžce fyzicky pracující mohou touto činností zdokonalovat sami sebe, pomáhat svým spoluobčanům a tím celou společnost přivádět k lepšímu stavu. Je tak potřebné napodobovat v činné lásce Krista, který sám vykonával řemeslnou práci a v naději nést břemena jeden druhého.

Sněm se obrací také k těm, co trpí chudobou, slabostí a různými chorobami nebo jsou pronásledováni pro spravedlnost. Těmto trpícím připomíná, že jsou zvláště spojeni s Kristem trpícím pro vykoupení světa. Mimo to mají laici přispívat k ozdravení světských institucí a životních podmínek v případě, kdy jsou patrné stopy hříchu v těchto oblastech, aby byly uvedeny v soulad požadavky spravedlnosti a potřeba mravnosti (č. 36).

2.1.3 Cesta a prostředky ke svatosti

„V různých způsobech života a povoláních uskutečňují jedinou svatost všichni lidé, kteří jsou vedeni Božím duchem, jsou poslušni Otcova hlasu, klanějí se Bohu Otci v duchu a pravdě následují Krista chudého, pokorného, nesoucí kříž, aby si zasloužili účast na jeho slávě“ (č. 41).

„Bůh je láska: „Kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm“ (Jan 4,16; č. 41), proto má být ústředním motivem našeho jednání láska k Bohu a láska k bližnímu se musí opírat o naslouchání Božímu slovu, vždyť je nesmírně důležité pochopit i Jeho vůli v souvislosti s námi samotnými a tím hledat své místo v Božím plánu. Vytrvalost v modlitbě se nabízí jako jeden z nejúčinnějších prostředků k našemu směřování ke svatosti. Všichni mají být připraveni vyznat Krista před lidmi a jít cestou jeho kříže, tedy přijímat všechny obtíže spojené s životem v rodinách i mimo ni. Církev velmi pozitivně bere na vědomí, že se uvnitř ní, mezi věřícími objevuje spousta mužů i žen, kteří příkladem zřeknutí se sebe dobrovolným přijetím chudoby a vzdáním se vlastní vůle pro Boha vydávají svědectví o jeho nesmírné lásce k lidem. Všichni křesťané jsou nabádáni, aby správně ovládali své sklony, aby jim pro užívání časných věcí a přilnutí k majetku nehrozilo nebezpečí sejít z cesty, která směřuje k dokonalé lásce (č. 42).

2. Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*

Dekret o apoštolátu laiků (AA) vznikl v krátké době po vzniku kapitoly o laicích v *Lumen gentium*. Původní záměr byl zaměřen na konstituci o laickém apoštolátu, která je soustředěna více na katolické spolky a jejich vztah k hierarchii. Původní návrhy se během doby realizovaly v *Lumen gentium* nebo v *Gaudium et spes*, další návrhy byly podstatně

zkráceny asi na čtvrtinu. Zasedání komise pracující na dokumentu se poprvé přímo účastnili i laici.¹¹

Záměrem dekretu, jak se píše v úvodu, je zintenzivnit apoštolskou činnost Božího lidu. Ve světě je zaznamenán vzrůst obyvatelstva, vědecký a technický pokrok s sebou přináší nové problémy. V zemích, kde je nedostatek kněží, nebo kde kněží nepožívají dostatečné svobody, je aktivita církve nutně spojena se spoluprací laiků. Dekret obsahuje šest kapitol. První kapitola vyzývá laiky k apoštolátu, je zde objasněna teologická definice tohoto poslání. Článek většího rozsahu (č. 4) vysvětluje Krista jako zdroj a počátek apoštolského poslání, tedy je zřejmá nutnost živého spojení laiků s Kristem. Těmito prostředky jsou účast na posvátné liturgii. Ani péče o rodinu nebo jiné světské záležitosti nemají zůstat vně duchovního života. Věřícím jsou tlumočena slova apoštola (srov. 1 Petr 2,1) o příkladném životě věřících bez přetvářky neupřímnosti, závisti a pomlouvání. Následujeme chudého Ježíše, nehledejme proto prázdnu slávu, bohatství, ani nepěstujme pýchu v dobách nadbytku a úspěchu (srov. Gal 5,26). Laici, kteří vstoupili do některých církevně schválených sdružení nebo společností, se mají snažit o spolehlivé osvojení osobitého rázu duchovního života, který je těmto společenstvím dán. Pravý křesťanský život nemůže existovat ani bez profesionální odbornosti, smyslu pro rodinu a společenský život. Na všech těchto místech působení křesťana je důležitý jeho smysl pro spravedlnost, čestnost, statečnost a upřímnost.

2.2.1 Charita a evangelizace-úkol laiků

Ve druhé kapitole dekretu chce posvátný sněm povzbudit laiky ke zdokonalování věcí současného světa pomocí evangelia, i když je služba svátostí svěřena kněžím, laikům je přisouzen zvláštní podíl na spolupráci s nimi. Děje se tak na poli apoštolátu, evangelizace, ale i svědectvím příkladného křesťanského života. Apoštolát však nezáleží pouze ve svědectví života, je zde nutná horlivost hlásat evangelium nevěřícím a věřící naopak poučovat a utvrzovat k horlivějšímu životu z víry. Následkem šíření vážných omylů snažících se o likvidaci náboženství apeluje sněm na laiky, aby se každý podle svého nadání a vzdělání snažil v duchu církve rozvíjet a hájit křesťanské zásady. Laici na sebe mají vzít úlohu budování časného řádu, jejich jednání má být přímé a rozhodné. V

¹¹ Srov. KAPLÁNEK Michal: sylaby k přednáškám in: www.tf.jcu.cz/geetfile/76a197666at46b55 (konzultováno 11. 11. 2010).

apoštolské práci má přednost sociální činnost křesťanů. Charitativní činnost má čerpat sílu z lásky, skutky takto konané mají být podle vůle Krista Pána znamením jeho mesiášského poslání (srov. Mt 25,40). Laici tedy mají podle svých možností spolupracovat s církví na pomoci v sociální oblasti, je nutné, jak se dále píše poskytovat pomoc nejen jednotlivcům, ale i národům, které se ocitnou v nouzi. Tuto sociální pomoc je vhodné rozšířit na celou časnou oblast, tedy i kulturu.¹² Ukazuje se, jak mnozí, včetně křesťanů, nekriticky pojmají závěry přírodních věd a techniky a následkem toho upadají téměř do modloslužby časným věcem, které je spíše zotročují, než pozvedají k větší svobodě. Duchovním náleží zřetelně se vyjadřovat o cíli stvoření a správném užívání světa (č.7–8).

2.2.2 Různé formy apoštolátu

Kapitola třetí je věnována oblastem, kde je apoštolát zvláště viditelný a přístupný širšímu okruhu věřících. Jedná se o církevní obce, rodiny, mládež, farnost, společenské prostředí a národní a mezinárodní řád. Ve farnostech je potřebné rozvíjet porozumění pro diecézi, laik může být činný při katechezi, někteří z nich jsou schopni poskytnout svou odbornost při duchovní správě a správě církevního majetku. Křesťanští manželé jsou vyzýváni k hlásání víry ve svých rodinách a výchově svých dětí tak, aby v budoucnu byli schopni přijmout i duchovní povolání, pokud je u nich objeví. Manželé mohou být příkladem nerozlučnosti posvátného manželského svazku. Sněm doporučuje rodinám sdružování se do společenství rodin z důvodu snadnějšího uskutečňování jejich apoštolského poslání. Apoštolát jednotlivců se doporučuje v zemích, kde je svoboda církve omezena. V těchto nesnadných podmínkách může laik nahradit částečně kněze, to znamená, že je mu dovoleno učit křesťanské nauce, vychovávat v náboženském životě a katolickém smýšlení. Mohou také lidi přivádět k přijímání svátostí a zvláště k pěstování eucharistické zbožnosti. Zvláštní ocenění zasluhují v církvi laici, svobodní i ženatí, kteří se věnují se svou odborností službě institucím a jejich práci. Udává se, že roste počet laiků věnujících se službě apoštolským sdružením a dílům nejen ve své vlasti ale i za hranicemi své země v misiích a mladých církvích (č. 13–14).

Kapitola pátá je věnována „řádu apoštolátu laiků“. Z důvodu posílení ducha jednoty a jednotného dosahování vytčených cílů je sněmem vyžadována vzájemná úcta mezi všemi

---

¹² Srov. LEV XIII., encyklika *Rerum novarum*: AAS 23 (1890–91).

formami apoštolátu v církvi. Je to zvláště důležité při nějaké mimořádné akci v církvi, která vyžaduje soulad a apoštolskou spolupráci diecézního a řeholního duchovenstva, řeholních osob a laiků. Hierarchie má v této souvislosti za úkol věnovat se laikům: poskytovat jim duchovní pomoc a vytyčovat pro ně zásady tak, aby byla zachována nauka a řád. V době vydání *Apostolicam actuositatem* se uvažuje o zřízení zvláštního sekretariátu Svatého stolce, který by sloužil apoštolátu laiků a poskytoval mu podněty, nebo poskytoval informace o apoštolských akcích laiků a podílel se i radami v této oblasti. V tomto sekretariátě se dále plánuje zastoupení laiků různých hnutí z celého světa při spolupráci s kleriky a řeholníky (č. 23–26).

Šestá kapitola uzavírá tento církevní dokument prohlášením o nutnosti výchovy k apoštolátu. Klade se důraz na ucelené obecně lidské vzdělání, přizpůsobené schopnostem a podmínkám každého jednotlivce. Bere se v úvahu vzdělání teologické spolu se vzděláním etickým a filozofickým. Vhodné je doplňování vzdělání v praktických a technických školeních. Pokud rodiče vedou svým příkladem své děti k lásce k jiným lidem, k jejich duchovním i hmotným potřebám, podílejí se svým způsobem na apoštolátu celé církve. Školy a jiné výchovné katolické instituty mají povinnost vést mládež ke katolickému smýšlení (č. 28–32).

2.3 Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*

Hned v úvodu dekretu se uvádí důvod vydání tohoto dokumentu: jde o, podobně jako v předešlém dekretu, o hlásání evangelia celému světu. Důvod misijní činnosti spočívá v Boží vůli. Bůh „chce“, aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy (1 Tim 2,4–6).

2.3.1 Podpora vzdělanosti a bratrské spolupráci

V tomto dekretu zaznívá výzva pro věřící, což se znovu opakuje z předešlých církevních spisů: křesťané mají spolupracovat na hospodářských a sociálních uspořádáních společnosti. Jako velmi prospěšná činnost pro společnost se zde uvádí výchova dětí a mládeže ve školních zařízeních. Školní vzdělání má být zpřístupněno všem lidem a zvláště v rozvojových zemích má sloužit k povznesení lidské důstojnosti. Každý křesťan má tedy

v rámci svých možností bojovat proti nevědomosti, nemocem, ale i proti hladu a bezpráví (č. 7). V prvním čísle dekretu jsou vyzdvihováni katechisté, všichni muži a ženy, kteří se věnují misiím v misijních zemích. Činnost laiků v této oblasti je důležitá vzhledem k nedostatku kléru pro evangelizaci. „Ať proto roste počet diecézních a územních škol, v nichž by se budoucí katechisté vzdělávali jak v biblistice a liturgice, tak i v katechetické metodice a v pastorační praxi a osvojili si křesťanské chování neustálým úsilím o zbožnost a svatost života“¹³ (č. 17).

V šesté kapitole nově zaznívá výzva k bratrské spolupráci s jinými křesťany i nekřesťany a členy mezinárodních svazů. V dekretu je také vyjádřeno uznání pro ty, kteří se na univerzitách a ve vědeckých ústavech věnují historickým nebo vědecko-náboženským výzkumům. Tyto poznatky jsou důležité vzhledem k dialogu s jinými náboženstvími a získávání těchto poznatků se nachází převážně v kompetenci laiků (č. 41).

2.4 Apoštolská exhortace *Evangelium nuntiandi*

Důvody pro vznik tohoto dokumentu Pavla VI. byly v podstatě tři: desáté výročí ukončení druhého vatikánského koncilu a první výročí třetího všeobecného shromáždění biskupské synody, věnované evangelizaci. Pavel VI ale spatřuje hlavní poslání exhortace v povzbuzení bratrů, coby hlasatelů evangelia (č. 1).

To, co tento dokument nabízí k promýšlení, je i po mnoha letech od jeho vydání stále živé a v jistém ohledu stále aktuálnější. Již v úvodu *Evangelium nuntiandi* (EN) se hovoří o hlásání evangelia lidem zmítaných strachem a úzkostí. Jistě není zveličena starost o tyto jedince, kteří se stále více potýkají s těžkostmi různého druhu a následně propadají beznaději. Radostnou zvěst hlásání evangelia je proto nutné spojit s povinností dodávat dnešním lidem odvahu hlásáním Božího království a spásy. Je nutné poukazovat na skutečnost, že všechny tyto radostné skutečnosti jsou dostupné každému člověku na základě Božího milosrdenství. Současně je však potřebné upozornovat, že si tato zaslíbení každý musí vydobýt vlastní námahou, utrpením, životem podle evangelia, odříkáním a křížem v duchu evangelijních blahoslavenství.

---

¹³ Jde o citaci z encykliky Jana XXIII. *Princeps Pastorum* ze dne 28. 11. 1959.

2.4.1 Modernizace v evangelizaci?

Jedním z úkolů apoštolské exhortace Pavla VI. je předložit kompetentním činitelům v oblasti evangelizace a katecheze náčrt možností jak postupovat ve své činnosti tak, aby sami neztráceli naději a byli spolehlivými nástroji Božího působení mezi lidmi. Otázka „jak evangelizovat“ je stále aktuální vzhledem k tomu, že hlásání evangelia se mění podle místních, časových a kulturních okolností, takže je potřebné se do určité míry přizpůsobovat a objevovat v sobě nové schopnosti (č. 40). Takže se papež právem obrací na katechety i věřící laiky s přáním povzbudit je v jejich úsilí. Všichni, kdo se snaží předat evangelium svým bližním, jsou ve svém počínání mnohdy ohroženi přílišným zjednodušováním a relativizací morálních hodnot.

Pastýři celé církve očekávají od papeže podnět k tomu, aby se v církvi probudilo nové období hlásání evangelia. Je nutné víru uchovávat a prezentovat v její původní podobě. Mnozí z nás, kteří se zajímají o způsob předávání víry, někdy pozorují snahu o přílišnou „modernizaci“ pohledu na myšlenky staré více než dva tisíce let.

2.4.2 Vzdělání laiků a pokoncilní aktivita

Zdá se, že myšlenka, kterou lze nepřímou vytušit, totiž nutnost vzdělání hlasatelů evangelia i v jiných, mimobiblických oborech, je nanejvýš vhodná.

V exortaci jsou předkládány některé stěžejní otázky diskutované již na synodě roku 1974. Na ní se hovořilo se o tom, v jakém stavu se nachází ona skrytá energie radostné zvěsti, zda je možné ještě postaru zasáhnout vědomí člověka a vzbudit jeho zájem o náboženství jako intelektuální veličinu (č. 44–48), nebo zda se budeme nadále v kostelích setkávat se zvykovými katolíky spatřujícími ve víře pouze úlevu pro své zraněné city? Víme, že pokřtěný křesťan se podílí na Kristově poslání formou všeobecného kněžství. Víme také o tom, jak nevhodně působí na nevěřící zaostalost a naivita některých z nás při předávání evangelia. Můžeme ale také s úlevou konstatovat, že církve před pár lety v České republice otevřela brány teologických fakult i pro laiky, kteří se touží vzdělávat. Jaké metody jsou nejúčinnější, aby výsledky byly patrné? Tyto všechny otázky se dají shrnout do jedné, základní, kterou si sněm s papežem kladli před lety: jak je církev schopna po koncilu a vlivem koncilu, tedy po čtyřiceti šesti letech šířit radostnou zvěst tak, aby působila pravdivě, nebrala lidem duchovní svobodu, ale i potřebu dostávat se pod

povrch věcí, tedy chápat víru i jako veličinu rozumové reflexe? A jakým způsobem uposlechli laici výzvy Druhého vatikánského koncilu o spolupráci kléru a laiků na evangelizaci světa? Dokument sice není z větší části zaměřen na laiky, podrobněji ale hovoří o evangelizaci, kterou jsou laici pověřeni.

2.4.3 Evangelium napříč kulturami

Mezi Kristem, evangelizací a církví existuje těsný svazek a nelze na tom nic měnit. Lidem, kteří chtějí milovat Krista a odmítají církev, platí slova: „Kdo vás odmítá, odmítá mě“ (Lk 10,16). Zde je nutné podotknout, že dnešním lidem je častokrát zatěžko přijmout nároky církve kladené na věřícího. Obávají se totiž úzkostlivě o svou svobodu a domnívají se, že se mohou lépe rozvíjet mimo toto společenství. Nad tímto fenoménem je nutné se zamyslet a hledat jeho příčinu.

Druhá a třetí kapitola připomíná, co znamená evangelizovat a co je obsahem evangelizace: přinášet radostnou zvěst všem společenským vrstvám neznámá pouze průnik do nejšířšího světa, důležité jsou také hodnoty vyznávané lidmi pod dojmem evangelia. Evangelium není závislé na žádné kultuře, přesto se ukazuje, že lidé prožívají Boží království ve spojitosti s vlastní kulturou, a tak dochází k rozštěpení mezi evangeliem a kulturou. Je proto v zájmu šíření evangelia používat ohleduplný přístup k inkulturaci. Obsah evangelizace má vyznít prostě a upřímně, je to svědectví o Bohu, jehož nám zjevil Ježíš Kristus v Duchu svatém. Evangelizace musí také nutně zahrnovat hlásání nadpřirozeného světa, k němuž je člověk povolán.

2.4.4 Evangelizační metody

Pro církev je prvním evangelizačním prostředkem svědectví vydávané skutečným křesťanským životem, to znamená oddat se Bohu i lidem. Svatý Petr to vyjadřuje ve svém popisu čistého a bezúhonného života: (1Petr 3,1.) i takoví, kteří nechtějí víru přijmout, budou získáni beze slov. Pod evangelizaci spadá celý svět, všechno stvoření (Mk 6,15). První a počáteční evangelizaci provádí církev složitějšími a někdy i odlišnými metodami – preevangelizací, kde se uplatňují metody kázání, umění, vědeckou průpravou a působením na lidské city. Toto prvotní hlásání evangelia směřuje převážně k těm, kteří ještě neslyšeli o

Kristově radostné zvěsti, nebo dětem, dále pro prosté lidi s „dětskou vírou“. Tato metoda působí i na vzdělance toužící poznat Krista z jiného pohledu. Jsou zde i početné skupiny lidí vyznávajících nekřesťanská náboženství. Církev si těchto lidí váží a respektuje je, protože v jejich náboženství jsou obsažena semena Božího slova, a tak se mohou stát základem pro opravdovou evangelijní přípravu. Papež vyzývá k určité dobové a národnostní inkulturaci, zmiňuje se také o způsobech a přístupech k tomuto poslání. Radostná zvěst má šanci zapustit kořeny mezi nevěřícími hlavně svědectvím vlastního života. Je potřebné chápat a neodsuzovat druhé lidi v jejichž společenství žijeme, vlídně s nimi zacházet, zajímat se o jejich život a osudy a usilovat spolu s nimi o všechno, co je ušlechtilé a dobré (č. 21).

2.5 Jan Pavel II. Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*

Posynodní apoštolský list *Christifideles laici* (ChL) je na problematiku laiků zaměřen velmi detailně. Tomuto dokumentu Jana Pavla II. předcházelo jednání biskupské synody na téma *Povolání a poslání laiků v církvi a ve světě*, dvacet let po Druhém vatikánském koncilu (č. 1).

Úvod dokumentu připomíná Boží lid, který je v Matoušově evangeliu pojímán jako dělníci na vinici (srov. Mt 20,1–2), což tento církevní dokument v úvodu zdůrazňuje a ihned dokládá, že touto vinicí je celý svět (srov. Mt 13,38). Nové církevní společenství, hospodářské, politické a kulturní skutečnosti si žádají mimořádnou aktivitu laiků, protože nikomu není dovoleno stát mimo zájmy všeho lidstva. Problémy dnešního světa mají různou podobu a intenzitu. Ukazuje se potřeba náboženství v dnešním sekularizovaném světě. Současný sekularismus je jevem skutečně velmi vážným a postihuje v určitém smyslu i celá společenství, nejen jednotlivce, jak to ukázal již koncil: „Stále širší masy lidí se s náboženstvím prakticky rozcházejí“ (ChL 4). Člověk se pohybuje mezi poníženou i povýšenou důstojností. Vždy, když není člověk milován a uznáván ve své důstojnosti jako živý obraz Boha (srov. Gn 1,26), podléhá ponižujícím a zvráceným formám zneužívání, a stává se otrokem, zcela závislým na silnějším. Tím silnějším je míněna ideologie, hospodářská moc, nelidské politické systémy, vědecká technokracie, neomezená moc sdělovacích prostředků. Za humanitou, v minulosti tak oslavovanou se mnohdy skrývají v

sekulární a ateistické formě vlastně prostředky pro ponižování a ničení člověka. Jiná podoba humanity naopak tolik vyvyšuje člověka, že se stává až modloslužbou (č. 5–7).

Papež Jan Pavel II. v tomto církevním dokumentu opakuje to, co již předesílá *Lumen gentium* o povolání laiků ke svatosti a jejich začlenění do časných skutečností s jejich účastí na pozemských činnostech. Nová výzva spočívá v přání, aby se laici posvěcovali ve svém každodenním společenském a pracovním životě a chápali své každodenní konání jako možnost spojení s Bohem a plnění jeho vůle, jakož i službu jiným lidem. Laikové musí také chápat a uskutečňovat své povolání ke svatosti ne pouze ve smyslu náročné povinnosti, ale především jako znamení nekonečné lásky Boha, který je vykoupil k životu v svatosti. Toto povolání musí být přijato jako součást nového života, který nám byl darován při křtu. Žitá svatost vyplývá z účasti na svatosti života církve, je základním příspěvkem k výstavbě církve jako „společenství svatých“ (č. 17).

2.5.1 Účast laiků na životě církve

V případě nutnosti, nebo pokud je to ku prospěchu věci, mohou pastýři svěřit laikům podle norem univerzálního práva jisté úkoly, které sice souvisí s jejich pastýřským úřadem, ale nevyžadují kněžské svěcení. Předpisy Kodexu kanonického práva umožňují tam, kde je nedostatek kněží a vyžaduje to potřeba církve, laikům konat funkce služby slova, vedení liturgických modliteb, udělování křtu, a rozdávání svatého přijímání. Laikové se též mohou angažovat jako evangelizátoři. Všechny tyto služby, úkoly a funkce, které mohou věřící laici vykonávat během liturgie, při předávání víry a v pastoraci, musejí být ale v souladu s jejich specifickým laickým povoláním, které je odlišné od povolání kněží. Proto se zde připomíná exhortace *Evangelii nuntiandi*, kde se pozornost laiků při evangelizaci má zaměřit na obtížný svět politiky, společnosti a ekonomiky, ale i kultury, věd a umění, mezinárodního života a sdělovacích prostředků, jakož i určité oblasti, které se zvláštním způsobem nabízejí k evangelizaci, jako jsou např. rodina, výchova dětí a mládeže, různé práce v zaměstnání a lidské utrpení. Jan Pavel II. věnuje pozornost také lektorům a akolytům, i když jsou tyto služby přístupné pouze mužům. Tyto funkce se v latinské církvi dříve udělovaly pouze jako duchovní předstupně na cestě ke kněžskému úřadu (č. 23).

Charismata, uváděna v *Christifideles laici* jako mimořádná či skromná a jednoduchá, představují milost Ducha svatého, jak se dále konstatuje a je zřejmé, že návazně, ale i zprostředkovaně přinášejí církvi užitek, protože jsou zaměřena k jejímu budování, k dobru lidí a jako odpověď na potřeby světa. Charismata musejí být vděčně přijímána, je ale vždy nutné jejich rozlišování, proto jejich posouzení o pravosti náleží pouze příslušné církevní autoritě (č. 24).

Ve dvacátém pátém článku se připomíná, že Kodex kanonického práva píše o možnosti účasti laiků na diecézních synodách a koncilech, provincionálních či plenárních zasedáních.

2.6 Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*

Posynodní apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě *Familiaris consortio* (FC) ihned v úvodu vyslovuje myšlenku, že rodina je nejcennější statek lidstva. Dokladem zájmu církve o rodinu byla biskupská synoda, která se konala od 26. září do 28. října 1980 v Římě a měla přirozenou návaznost na dvě předešlé synody. Poslední synoda má jistou myšlenkovou spojitost se synodou o kněžství a o spravedlnosti v dnešním světě v tom, jak Jan Pavel II. zdůrazňuje skutečnost vlivu rodiny na rozhodování dětí ve volbě svého budoucího povolání a jejich schopnost podílet se v pozdějším věku na spravedlnosti ve světě.

2.6.1 Kladné a záporné stránky dnešní rodiny

„Vlastním pramenem a jedinečným prostředníkem k posvěcení je pro manžele a křesťanské rodiny svátost manželství. Navazuje na posvěcující milost křtu, kterou dovršuje. Skrze tajemství Kristovy smrti a Kristova zmrtvýchvstání, do kterého křesťanské manželství začleňuje lidi novým způsobem, se manželská láska očisťuje a posvěcuje“. Všeobecné povolání ke svatosti platí proto i pro křesťanské manžele a rodiče (č. 56).

Familiaris consortio hovoří o současné rodině jako o místu mnohdy plném rozporů a neřešených konfliktů. Takto utvářená rodina se nalézá v situaci, jejíž konkrétní projevy životního stylu téměř demonstrují příznaky schizofrenního onemocnění. Rodiče si jsou sice v podstatě vědomi svých rodičovských povinností, snaží se věnovat pozornost kvalitě

mezilidských vztahů v manželství, odpovědnému rodičovství a společnost jako taková dbá o povznesení důstojnosti ženy. Přesto se stále více prosazují deformace základních hodnot. Zkresleně je chápána nezávislost manželů, prohlubují se rozpory v pojetí autority mezi rodiči a dětmi. Při předávání duchovních hodnot se v rodinách setkáváme s laxností a nejistotou, zda děti nevyklučujeme ze společnosti předáváním ideálů, které jsou mnohdy odmítány jako přežitek. Společenství rodiny je reálně ohroženo změnami ve společnosti i kultuře. Některé rodiny se těmto novodobým, špatným trendům brání, další propadají nejistotě a mnozí jiní nemohou uplatňovat svá základní práva vzhledem k různým nespravedlivým poměrům. Církev se snaží poskytovat rady, vydávat směrnice, aby byla zachráněna a uskutečněna pravda a důstojnost každého člověka. Je zřejmé, jak dále konstituce hodnotí poměry v rodinách, že na povrch vyplývají mnohé deformace základních hodnot, mimo těch uvedených výše jsou jimi dále sterilizace a umělé početí. Mnohdy právě pod nátlakem sdělovacích prostředků nemálo věřících ztrácí smysl pro základní hodnoty. Jan Pavel II. právem upozorňuje na vzrůst počtu rozvodů a následná nová soužití i u věřících a poté uzavření nového občanského sňatku, uplatňování mravních norem pro sexualitu v manželství. Je nanejvýš nutné, jak v této apoštolské adhortaci papež dále zdůrazňuje, aby si každý znovu uvědomil nutnost mravních hodnot, které jsou hodnotami lidské osoby jako takové (č. 6–8).

2.6.2 Všeobecné úkoly rodiny

Zvláště všichni pokřtění jsou povinni potírat vlastní sobectví a bojovat proti nespravedlnosti změnou vlastního smýšlení, které se rovná novému obrácení. Společenství lásky mezi Bohem a lidmi, jak je prezentuje Zjevení a zkušenosti starého Izraele, je potřeba brát velmi vážně. Tento láskyplný vztah symbolizuje posvěcený vztah mezi mužem a ženou. Manželství je chápáno jako jedno ze svátostí a univerzálnost tohoto svazku je dána zasažením všech stránek osobnosti. Týká se těla a pudů, citů i smyslů, touhy ducha a vůle. Naplnění manželské lásky lze spatřovat v plození a výchově dětí. Manželský život ale neztrácí svou hodnotu ani neplodností jednoho z nich. Z této svízelné situace pro mnohé manžely se nabízí řešení v podobě jiných možností. Lze pomáhat opuštěným dětem, a to jak zdravým tak i dětem tělesně postiženým, nebo obrátit svou pozornost k jiným, chudým rodinám, které svou výchovu nezvládají.

Poslední synoda zdůraznila čtyři všeobecné úkoly rodiny:

- 1.vytváření osobního společenství
- 2.služba životu
- 3.účast na vývoji společnosti
- 4.účast na životě a poslání církve (č.7)

Pro manžele platí nejen požadavek nerozlučitelnosti mnohdy za cenu značných obtíží ale i věrnosti, tyto vlastnosti jsou „znamením neochvějné věrnosti, s jakou Bůh miluje v Ježíši Kristu všechny lidi a každého člověka“. Rodina může být nazývána domácí církví, kde se usilování jejich členů má zaměřit na starostlivou lásku k nemocným a starým, každodenní vzájemná služba, sdílení radostí i strastí, se taktéž stává „školou plného lidství“. Rodinné společenství si žádá v mnoha ohledech sebezápor a oběti. Je nutné, aby každý člen rodiny přistupoval k jinému s porozuměním, snášenlivostí, odpuštěním a smířením. Nesmí být urážena důstojnost ženy – mnohdy přetrvávají předsudky o její méněcennosti.(srov. č.25) „Nejsi jejím pánem, nýbrž jejím mužem,“ píše svatý Ambrož (Sv. Ambrož, *Hexameron*,V, 7,19). Stejná důstojnost a odpovědnost obou pohlaví umožňuje přístup ženám i k veřejným úkolům. Na druhé straně je nutné, aby byla uznána cena její mateřské a rodinné úlohy. Muž napodobuje svým způsobem na zemi Boží otcovství, je povolán, aby se podílel na rovnoměrném vývoji všech členů rodiny, bere na sebe odpovědnost za počatý život spoluúčastí na výchově a práci, která nepoškozuje soudržnost rodiny. Správná péče o děti je podstatnou prověrkou vztahu člověka k člověku. Dítě vyžaduje pomoc nejen hmotnou, citovou, ale i duchovní a to takovým způsobem, aby mohlo samo v budoucnu přispívat k budování rodinného společenství a k posvěcení rodičů (č. 18–25).

2.7 Papežská rada pro rodinu *Lidská sexualita: pravda a význam*

Rodiče se dnes, stejně jako v minulosti, setkávají s těžkostmi vysvětlit svým dětem vhodnou formou pravý význam sexuality. Škola, která supluje poučování v této oblasti, se zaměřila více na individualistické pojmání svobody a sexuální výchově dětí a mládeže dala čistě informativní charakter. Následky takto pojímané sexuální výchovy často vede k deformaci svědomí. Sami věřící se mnohdy potýkají s vlastní nepřipraveností v této oblasti,

proto se v této situaci mnozí katoličtí rodiče obracejí na církve, aby jim poskytla orientaci a návrhy k výchově dětí, především v dospívání a adolescenci. Papežská rada pro rodinu byla naléhavě žádána, aby vypracovala dokument pro podporu rodičů v této delikátní výchovné otázce.

Papežská rada pro rodinu se ve svých *Zásadách pro výchovu v rodině* věnuje sexuální čistotě v manželství i panenství ve větším rozsahu než výše uvedená apoštolská adhortace a to v souvislostech, které navazují dále na citlivou výchovu dětí v této oblasti. Úvod je z velké části věnován právě rodičům s pochopením k jejich těžkostem, mezi které se řadí i příprava dětí na život v dospělosti s ohledem na poznání pravého významu sexuality. Pod vlivem individualistického pojmání svobody, v prostředí ztráty základních hodnot života, lidské lásky a rodiny, nabízí společnost odosobněné a většinou pouze informativní sdělení a zamlžuje tak skutečnou hodnotu a význam intimního soužití muže a ženy. V této situaci, jak se dále uvádí, se někteří rodiče obracejí na církve s požadavkem o vypracování dokumentu v této delikátní výchovné otázce (č. 1–4).

2.7.1 Výchova v rodině

V páté kapitole (č. 48) je zdůrazněn „status“ rodiny jakožto domácí církve a místo, kde se uplatňuje výchova k nezištné, obětavé lásce (*caritas*), kde se cvičí statečnost a čistota. „Čistota jako cnost se nikdy neredukuje na prostou otázku schopnosti jednat podle pravidel vnějšího chování, nýbrž vyžaduje aktivaci a rozvoj dynamismů přirozenosti a milosti, které tvoří hlavní a imanentní součást našeho odhalování Božího zákona jako záruky růstu a svobody“ (č. 55). Rodiče mají vést děti ke studu a skromnosti v řeči, jednání i oblékání, a zabraňovat vlivu médií na jejich děti, které mnohdy svými nevhodnými pořady působí rozkladně na jejich morální vývoj. Sexuální poučování spadá do kompetence samotných rodičů, oni by měli vystihnout, kdy nastává vhodná chvíle pro osobní rozhovor na toto téma. Součástí poučování má být mravní rozměr, kdy je dobré také zdůraznit, že křesťané jsou povoláni k žití daru sexuality podle plánu Boha, který je láska, a to v kontextu manželství, zasvěceného života nebo v celibátu a panenství (č. 68). V první řadě musí také rodiče odmítnout sekularizovanou sexuální výchovu, zaměřenou proti plodění, která odsouvá Boha na okraj zájmů a považuje narození dítěte za jakousi hrozbu (č. 136).

3. ZÁKLADNÍ ROZMĚRY LAICKÝCH SPIRITUALIT

„Křesťanská laická spiritualita musí brát v potaz skutečnost, že laik se nachází ve světě, že koná své povolání a že žije zpravidla v rodině. Jeho zbožnost nemůže a nesmí být mimosvětská. Naopak se musí uskutečňovat v tom, co je světské“.¹⁴ Spiritualitu můžeme definovat obecně jako „sjednocení člověka s Bohem v Kristu, k tomuto sjednocení vede působení Ducha svatého a spolu s lidskou spoluprací zde probíhá organický rozvoj od počátku až do dosažení svatosti, se zohledněním rozmanitostí a neopakovatelnosti cest.“¹⁵ Bůh jako Duch svatý, jak praví Písmo svaté, je přítomen v nás, ve své církvi, jako v chrámě (srov. Ef 2,18–22). Jeho přítomnost v dějinách lidstva, tedy v životě každého člověka je skutečnost, kterou věřící člověk vnímá a prožívá v různé intenzitě a podle svých možností na ní participuje a spolupracuje s ní.¹⁶

Je tedy obtížné mluvit o zvláštní spiritualitě a duchovnosti řeholníků, která by se docela odlišovala od dokonalosti laické. Duch svatý, který všechno posvěcuje, je jeden, evangelium je jedno a hlavní prostředky k dosažení dokonalosti jsou nabízeny všem. Řeholníci se odlišují svými sliby, které je zavazují k užívání těchto prostředků podle řádu a pravidel schválených církví. Závazkem slibů se jejich úsilí o dokonalost stává stavovskou povinností.¹⁷

3.1. Teologický pojem svatosti a účast laiků na všeobecném kněžství

K současnému vypracování a chápání pojmu svatosti laiků přispívá nemalou měrou posynodní apoštolský list *Christifideles laici*. V souvislosti se základními myšlenkami tohoto apoštolského listu o stavu laiků v církvi není zde tato svatost pojímána pouze jako běžný příkaz mravnosti, ale jako „neopomenutelný požadavek tajemství církve. Svatostí se rozumí dosažení dokonalosti v lásce, která vyžaduje své naplnění ve všech životních situacích ve službě bližním zvláště těm chudým a trpícím“ (ChL 16). Současně dokument vysvětluje ontologickou a mravní svatost laiků. Svatost ontologická navazuje na svatost

¹⁴NEUNER Petr: Laici a klérus. Společenství božího lidu, Vyšehrad 1997, str.139.

¹⁵KOHUT Pavel Vojtěch : Co je spirituální teologie?, Karmelitánské nakladatelství : Kostelní Vydří 2007, str.34.

¹⁶Viz. CUSKELLY E. J. :Současná spiritualita. Duchovní život z hlediska současné psychologie: Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1994, str. 33.

¹⁷ŠPIDLÍK Tomáš: Prameny světla, Velehrad : Refugium , 2009, str.40.

Krista jako hlavy církve. Dále církev jako mystické tělo Kristovo nachází svou svatost v oběti Krista na kříži, protože touto smrtí Kristus posvětil církev, svou snoubenku. Lidská přirozenost Kristova byla posvěcena již při jeho početí Duchem svatým a nyní působí v církvi a předává jí svatost Ježíše Krista. Tato svatost se tak stává i zdrojem ontologické svatosti laika (ChL 16). Povolání ke svatosti má svůj počátek ve křtu a obnovuje se v dalších svátostech, zvláště v Eucharistii. Křesťané-laici svoji ontologickou svatost (své „bytí“) musí ukazovat v činnosti neboli jednání, „jaké je vlastní svatým“ (Ef 5,3), což je morální svatost. K dosažení morální svatosti u laiků vybízí Jan Pavel II. prostřednictvím následování Krista, přijetím jeho blahoslavenství, nasloucháním Božímu slovu, aktivní účastí na liturgickém a svátostném životě církve, osobní, společenské a rodinné modlitbě, touze po spravedlnosti, službě bratřím, zvláště těm chudým a trpícím (ChL 16).¹⁸

Při pročítání Starého zákona si uvědomujeme, komu byla v prvopočátku dějin Božího lidu svěřena role kněze. V podstatě šlo o laika, patriarchu–hlavního představitele rodu. Přinášení obětí Hospodinu příslušelo již Ábelu (Gn 4,4), Noemu, Abrahámovi a dalším (Gn 8,20–22; 12,6,7). Jitro, midjánský kněz, Mojžíš a Áron obětovali Bohu společně s izraelskými staršími (Ex 18,2).

Dnešní praxe nám říká, že úloha současného laika (ve smyslu všeobecného kněžství) spočívá na zcela jiném základě. V rámci všeobecného kněžství se rozlišuje kněžství buď podle osobního stavu laiků, nebo podle jejich práce. Osobní stav do sebe zahrnuje muže, ženy, svobodné, snoubence, rodiče, manžele, apod. Nové charakteristiky přidávají všeobecnému kněžství různé práce a povolání. Z tohoto důvodu mluvíme o kněžství dělníků, rolníků, umělců, politiků, atd.¹⁹

Henryk Misztal hovoří o svatosti laiků poukázáním na Ježíše Krista jako jediného a nejvyššího kněze, který je jediným zdrojem veškeré svatosti, tedy i svatosti laiků. Jestliže věřící obětují své tělo jako živou hostii a pokud se věnuje modlitbě, zapomínají na sebe ve službě k bližnímu, projevují všem lásku a pohostinství a všemi skutky a utrpeními, kterými se připodobňuje smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, aby doplnili, co na našem těle zbývá do plnosti Kristových útrap za církev, mají podíl na Kristově kněžství. Ochota přijmout Boží vůli určuje také hledisko kněžské svatosti a vrcholně se realizuje v přijetí Eucharistie.

---

¹⁸Srov. MISZTAL Henryk: Svatí a blahoslavení laici, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004, str. 93.

¹⁹K tomu všemu viz.: BOUBÍK Vladimír, str. 317.

V celebraci Eucharistie není laik pouhým divákem, ale je aktivním účastníkem na oběti Ježíše Krista.²⁰

3.2 Manželství a rodina

„Rodina jakožto malá skupina je zvláštní útvar. Je schopna mnohdy velice dobře komunikovat s jinými jednotlivými skupinami, je schopna přijímat druhé lidi a pomáhat jim a přitom si musí udržet určitý stupeň intimity, téměř bychom řekli uzavřenost, která ji umožňuje důvěrné sdílení života a zážitků jednotlivých členů a která ji uschopňuje, je-li dobře prožita, být přínosem mnoha dalším lidem“.²¹

3.2.1 Manželská intimní sféra

Při zpětném pohledu do dějin utváření laického stavu a kléru je zřejmé, že napětí, které na počátku existovalo mezi církví a společností, se posléze dostalo dovnitř církve. Došlo k rozlišování mezi duchovními (*spirituales*) a laiky (*carnales*, tedy doslova „tělesní“). Postupně se prosazoval názor, že dobrý křesťan se musí oprostít od „světa“, středověk prosazoval nadřazenost duchovního nad světským. Reformátoři, např. Luther, v reakci na to propagovali manželství jako nejvyšší stav křesťanstva na základě argumentu, že příkaz množit se je nejstarším přikázáním Božím. Podle Tridentského koncilu je nejvyšším povoláním naopak celibát.²²

Domnívám se, že oba náhledy představují extrémní vyjádření v přístupu církve k sexualitě a zdrženlivosti. Tyto postoje, které měly ve své době jistě svá opodstatnění, jsou dnes již minulostí. Jiný pohled vyjadřují již uvedené dokumenty katolické církve *Familiaris consortio* a *Lidská sexualita: pravda a význam*, kde jsou jasně formulovány kladné přístupy jak k manželskému intimnímu soužití, tak k čistotě. Zdůrazňuje se ovšem, že manželská láska musí být otevřena životu. Čistotu tohoto soužití charakterizuje věrnost obou manželů až do smrti.

---

²⁰Srov. MISZTAL Henryk: Svatí a blahoslavení laici, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004, str. 83.

²¹Cit. OPATRŇY Aleš: <http://cpr.apha.cz/publikace-o-rodine/k-familiaris-consortio> (konzultováno 2.1.2012)

²²KAPLÁNEK Michal: Sylaby k přednáškám in: www.tfjcu.cz/getfile/76a197666at46b55 (konzultováno 15. 10. 2010).

K aspektu, který významně ovlivňuje manželské soužití, se vyjadřují odborníci v oblasti lidské sexuality, ale i někteří teologové se snaží vnést do této oblasti poněkud více světla. Kurt Koch, osobnost švýcarského episkopátu a zastávce otevřeného dialogu se v této souvislosti vyjadřuje kriticky o učitelském úřadu katolické církve. Ten prý naprosto ztratil kredit v dnešní společnosti nejvíce právě v oblasti sexuality. Domnívá se, že oficiální stanoviska vztahující se k sexualitě stále ještě trpí pesimistickými předznamenáními, takže se přimlouvá za pochopení těch, kdo svým chováním projevují emancipační reakci proti sexuální etice hlášané katolickou církví. Tato etika je prý mnohdy vnímána jako nelidská. Nové pojetí erotiky podle něj může vzniknout tehdy, bude-li na lidskou sexualitu nahlíženo i teologicky a spirituálně.²³

Jiří Skoblík ve svých textech z přednášek na UK přispívá k teologickému pohledu na intimní soužití manželů. Udává toto soužití jako chtěné Bohem. Přirozené tíhnutí k sexuální aktivitě ovšem neznamena vždy bezproblémovou cestu, může to také znamenat „ztrátu lidské tváře“, jak poznamenává, proto je nutné regulovat tyto aktivity jistými pravidly. Darování sebe druhému představuje dar sebe jako bohatství tělesného i duševního života. Je třeba čelit myšlence, že výlučnou funkcí sexuality v teologickém pohledu je pouze umožnění nového života. Její první podstatnou funkcí je psychofyzické obohacení člověka člověkem. Kdyby se lidé sami mohli rozhodnout, zda bude darující i obdarovaný pouze darem sebe sama nebo navíc dárcem života, věřící by byli zbaveni výčitek svědomí, když jednají proti pravidlům vyššího morálního řádu, jak se domnívají, nebo jak je jim predestinováno.²⁴

Domnívám se, že právě v tomto případě jsou tyto „nelidské“ podmínky, jak je zmiňuje Kurt Koch chápány některými věřícími jako silně omezující faktory v prožívání manželské harmonie. Dlužno ale říci, že opatrnost církve ve sféře tak citlivé, jakým je intimní život, je namístě. Víme, že přílišné přeceňování duchovního vlivu sexu vedlo již v 19. století ke vzniku takzvaných rodin lásky, kde byly a zřejmě ještě jsou ve jménu Ježíše obětovány téměř všechny, nám známe morální zásady v oblasti intimního chování.

---

²³KOCH Kurt: Konfrontace nebo dialog?, Praha: Vyšehrad, 200?, str. 78–79.

²⁴SKOBLÍK Jiří: Teologická východiska katolické sexuální etiky a Sexualita z pohledu morálky. Upravené texty přednášek, Praha: Centrum pro rodinu při arcibiskupství pražském, 1994, vydáno jen pro vnitřní potřebu .

3.2.2 Odpovědné rozhodování

Lubomír Mlčoch ve svém článku „Rodina 21. století“ rozebírá šířeji situaci dnešního soužití v rodinách i vlivy působící rozkladně na tuto prastarou instituci. Autor zastává názor, že církev sice velmi dobře vnímala změny, které nastaly v myšlení lidí v souvislosti s potratovou legislativou, pokrokem biologie a medicíny, přesto s pojmenováním problémů souvisejícími s těmito skutečnostmi nespěchala. Varovnému hlasu encykliky *Humanae vitae* už bylo prý dopřáno málo sluchu a odolnost vůči „revoluci“, která chtěla osvobodit člověka, aby ho napříště uvrhla do otroctví, se stala velmi spornou. Vliv církve na kulturu západní společnosti se i v podmínkách skutečné náboženské svobody stal tedy již slabým.²⁵

S tímto tvrzením autora článku by nemuseli souhlasit všichni věřící. Myslím si, že v tomto ohledu není rozhodující, nakolik má autor pravdu a nakolik se církev opravdu příliš spoléhala na zdravé cítění křesťanského lidu a jeho schopnost rozlišení dobrého od zla. Svědomí žádného věřícího se nedá přece modelovat výhradně a pouze z pozice oficiálních prohlášení církevních představitelů. Dále je nutné podotknout, že náboženská svoboda byla sice komunistickým režimem hlášána, ale v podstatě i tak neexistovala. V roce 1983 papež vyhlásil *Chartu práv rodiny* a o deset let později píše *Dopis rodinám* při příležitosti Mezinárodního roku rodiny. Je zřejmé, že rodina se stává manipulovatelnou procesem individualizace a vlivem utilitarismu. Civilizační krize si razí cestu i do tohoto základního společenství muže, ženy a dětí. K civilizační krizi se řadí i vývoj ekonomiky jako vědy. Dva roky před vydáním *Chartou práv rodiny* publikoval Gary Becker *Pojednání o rodině*, od jehož vydání se mluví o zrodu nové školy „Ekonomie rodiny“. Pod dojmem všemocnosti ekonomie je i dítě bráno jako normální produkt. Prenatální diagnostika dala podnět k odstraňování vadně se vyvíjejících embryí nebo při vzniku jejich nadpočetného množství při praktikování umělého oplodnění využívá tento stav pro experimentování s kmenovými buňkami. Kardinál Martini při prezentaci *Kompendia sociální nauky církve* (2006), varoval před nástupem nové technologické totality, která bude pokračovat v trendu vyloučení jakýchkoliv morálních úvah z vědy.

Pan Mlčoch komentuje dále situaci v rodinách způsobem, nám mnohdy důvěrně známým. Starší generace vzpomínají na dobu, kdy se její členové znali a scházeli nejen

---

²⁵Srov. MLČOCH Lubomír: Rodina 21 století ohrožena krizí kultury, in: Katolický týdeník ,roč.13, str 7.

jako sourozenci, bratřenci a jejich děti si byli také daleko bližší a zájem o tetu či strýce, prarodiče byl samozřejmou součástí povinností většiny rodin. Dnešní širší rodina se často zakládá již na vztazích mezi nevlastními sourozenci z druhých a třetích manželství. Vymezení pojmu rodiny v kanonickém právu nepředstavuje většinovou populaci. Průnik ekonomické racionality i do manželského soužití má za následek předčasně ukončená manželství bez udání důvodů a snahy obohatit se na úkor blízké osoby. Objevují se také návrhy na zrušení instituce monogamní rodiny, protože tento způsob soužití je prý nepřirozený.²⁶

3.2.3 Křesťanská osobnost

Exhortace *Familiaris consortio* vybízí nejen manžele, ale i všechny ostatní křesťany, aby využívali dobrodiní, které mohou dnešnímu člověku poskytnout objevy ve všech oblastech lidského bádání. Je dobré využít oborů, které mohou zkvalitnit život každého z nás, je ovšem také nanejvýš nutné nepropadnout nekritickému pohledu na vše, co se nabízí. Různá dobrodiní reprezentovaná medicínou představují pomoc nejen pro tělo, ale i pro duchovní zrání člověka. Lidové rčení: „lékař léčí, ale Bůh uzdravuje“, se tu významně může snoubit s upřímnou modlitbou a důvěrou ve znalosti lékařů z různých oborů. Víme, že i fakulty zaměřené na teologické studium počítají s touto alternativou a zařazují do své výuky budoucích kněží a laiků připravovaných pro spolupráci s církví, studijní předměty umožňující rozšíření znalostí v oboru patopsychologie, psychologie osobnosti, pastorální psychiatrie, apod. Jestliže si je křesťan vědom své povinnosti následovat svého Spasitele, je jistě i jeho přáním disponovat zdravou sebedůvěrou, která ho může chránit před patologickým pojmáním víry. Tak pouze vyrovnaní a zdraví rodiče mohou předat svým dětem víru, která se v očích nevěřících stává bláznovstvím, jen v případě, kdy je dotýčný skeptik sám pod vlivem předsudků o křesťanech a jejich víře.

Všechny zásady zdravé výchovy směřují k zdolávání překážek rozvoje lidské osobnosti a také k rozvoji duchovního života. Psychoterapie používá nástroje psychologie k léčení neuróz a nepřízpůsobivosti. Mezi překážky osobního rozvoje lze řadit také citovou nezralost a odmítání zodpovědnosti, zahledění se do sebe, sebelásku a samolibost. Naším

---

²⁶ Srov. tamtéž.

cílem je zbavit se těchto příznaků neurózy, (někdy se jedná pouze o předneurotické sklony) uspořádáním mezosobních vztahů a vztahu k Bohu.²⁷

Max Kašparů, psychiatr a jáhen, zabývající se mimo jiného i poradenstvím pro manželské dvojice v krizi, nastiňuje kritéria „zdravé víry“ jako soubor osmi poznatků: „Zdravá víra přispívá k rozvoji osobnosti, podporuje harmonické vztahy s ostatními lidmi, vyznačuje se otevřeností pro životní skutečnosti, nevzbuzuje strach, uschopňuje k pluralitní toleranci, udržuje si postoj hledání, má individuálně rozdílnou míru tvůrčí síly a dává prostor pro humor a pro slavení.“ Patologickou religiozitu spatřuje naopak v „zarputilém zápase o bezhříšnou svatost, nenávisť pro jinak smýšlející, přehnaným strachem z Božího soudu, trestu a konce světa, bludných náboženských myšlenkách, náboženská touha po moci a uplatnění, přehnané askezi, útěku před světem, neschopnosti lásky, popírání života, okultních praktikách, náboženského výkladu budoucnosti, okultních praktikách, duchovního nátlaku (zákonictví).“²⁸

3.3 Sekulární zasvěcený život

V katolické církvi existuje mnoho různých forem jak následovat Ježíše Krista. Jednou z těchto cest je zasvěcený život. Tento způsob života zahrnuje nejen řeholníky, ale i laiky žijící ve světě (srov. KKC 931). Hledání Boha je v některých případech charakterizováno formou institucionalizace a má mnoho podob. K církevním uznávaným formám zasvěceného života řadíme život poustevnický, život zasvěcených panen, případně vdov a život v rámci sekulárních institutů.²⁹ Ve křtu si nás Bůh zasvětil všechny, tedy i laiky. Zasvěcený život ovšem (a to jak sekulární, tak řeholní) představuje nové zasvěcení. Zasvěcení není dílem člověka, to sám Bůh si člověka zasvěcuje, člověk se Bohu pouze odevzdává. Pro všechny pokřtěné platí dále povolání k následování Krista a tedy i k účasti na jeho životě a svatosti.³⁰

²⁷CUSKELLY E. J: Současná spiritualita, Duchovní život z hlediska současné psychologie, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, str. 49.

²⁸ KAŠPARŮ Max: Základy pastorální psychiatrie, Brno: Cesta, 2002, str. 12.

²⁹ Zatímco „stav zasvěcených panen“ je právně a liturgicky vymezen pro celou církev, vdovy jsou prozatím zasvěcovány pouze v jednotlivých diecézích na základě právního zřízení „Stavu zasvěcených vdov“ v dané diecézi jejím ordinářem. U nás jde v současné době pouze o jedinou již zasvěcenou vdovu (Marii Ventovou), a to v plzeňské diecézi.

³⁰ Srov. http://cs.wikipedia.org/wiki/Zasvěcený_život (konzultováno 26. 3. 2010)

3.4 Lidová zbožnost

O lidové zbožnosti můžeme hovořit jako o souhrnu hodnot, které odpovídají s křesťanskou moudrostí na velké existenční otázky. Katolický lid je schopen různými způsoby vyjádřit lidskou existenci a tvořivým způsobem spojit věci božské a lidské: Krista a Marii, ducha a tělo, společenství a instituci, osobu a komunitu, víru a vlast, rozum a cit (Srov. KKC 423)

Část katolíků ovšem vytýká někdy lidové zbožnosti magicko-sakrální charakter. Je možné také zaznamenat i postoj zcela odlišný. Vychází se v něm ze společensko-kulturních rozborů, které usnadňují pochopení zjevných i skrytých hodnot v určitých kulturách. Přesně definovat a popsat lidovou zbožnost tedy není snadné. Pojem lidová zbožnost je totiž používán v různém smyslu. Je uváděna zbožnost ve formě folklóru a tradice nebo také zbožnost člověka bez teologického vzdělání.³¹

3.4.1 Lidová zbožnost a liturgie

Lidová zbožnost vyniká velkou rozmanitostí a bohatstvím gest, od prostých doteků obrazů, míst, relikvií a posvátných předmětů, až po poutě a procesí, zvyk přinášet votivní dary a svíce, oblékat si zvláštní oděvy, poklekat a nosit požehnané předměty. Modlitby jsou mnohdy spolu s úkony zbožnosti sestavovány na pozadí lidové tvořivosti, je ale nezbytné, aby inspirace k těmto úkonům byla čerpána ze stránek Písma svatého, z liturgie, z Otců, případně i z dokumentů učitelského úřadu církve. Veřejně užívané texty modliteb a projevy lidové zbožnosti mají být schváleny místním ordinářem. V oblasti lidové zbožnosti se hojně užívá svatých obrazů, jejichž uctívání souvisí se ztvárněnou osobou. Historie nám dokazuje, že správný vztah mezi liturgií a lidovou zbožností začne být narušován v případě kdy se u věřících oslabí vědomí podstatných hodnot liturgie samotné. Mezi příčiny takové nerovnováhy dochází například v případě, kdy se objeví zkreslení smyslu pro Velikonoce a pro centrální místo které zaujímají v dějinách spásy. V případě kdy dochází k tomuto jevu, věřící svou zbožnost obracejí, bez ohledu na „hierarchii pravd“ k jiným tajemstvím zpásy Kristova života, k Panně Marii, andělům a svatým. Ochabnutí smyslu pro všeobecné kněžství bývá často provázáno zvykem nechávat provedení liturgie na duchovních i v těch

---

³¹ Srov. MATTAI G. : Zbožnost lidová, in: Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, str. 1168.

částech, které se netýkají vlastních úkolů kněží. Neznalost výrazových prostředků vlastních liturgií může ve věřících vzbudit pocit odcizení liturgickému dění. Tito věřící potom upřednostňují pobožnosti, které se vyjadřují jazykem bližším jejich kulturní formaci. Každý z těchto záporných faktorů vytváří nerovnováhu ve vztahu liturgie a lidové zbožnosti. Naproti tomu různá hnutí usilující o liturgickou obnovu mezi věřícími lze považovat za dobrý počín, shodující se s nejhlubším zaměřením křesťanské zbožnosti.³²

3.4.2 Farnost

Otcové, shromáždění na Druhém vatikánském koncilu prohlásili, že pro křesťana se naskýtá možnost setkání s Kristem v církvi a to na základě společenství, Božího slova a svátostí (srov. SC 7). Eucharistie obsahuje veškeré duchovní dobro církve, středem křesťanského společenství je tedy eucharistické shromáždění. Společná modlitba by měla doprovázet všechna dění ve farnosti. Věřící by měli správně rozumět modlitebním textům tak, aby v nich mohli jít do větší hloubky. Společnou modlitbu lze prohloubit v modlitebních společenstvích, kde je také možné vytvářet vědomí sounáležitosti s ostatními a tak posilovat vztah k farnosti. Lidé se obvykle modlí za jednotlivé osoby, živé i zesulé, nebo za duchovního otce. Důležitým úkolem farnosti je také seznamování věřících s Bibli. Především Nový zákon jim může přinášet odpovědi na otázky i směrnice k jejich myšlení a jednání. Každá aktivita ve farnosti je důležitou ukázkou smýšlení křesťanů především směrem k nevěřícím, kteří v mnoha ohledech mají k církvi až nepřátelský postoj.³³

3.5 Církevní hnutí

Při zakončení Druhého vatikánského koncilu v roce 1965 se papež Pavel VI. uznale vyjádřil ohledně existence a působení nových hnutí v církvi. Přirovnal je v dějinách církve k „novým letnicím“. Nová hnutí a církevní společenství představují dar Ducha svatého i pro církve v naší době.

Praktickým projevem růstu v Duchu svatém jsou nové formy následování Krista v nově vznikajících charismatických hnutích. Tak, jako vznikaly v minulých staletích z

---

³²Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti. Směrnice a zásady, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, str. 22–23, 46–47.

³³ Srov. NEUGEBAUER Jaromír: Farnost dnes a zítra, Svitavy: Trinitas, 2000, str. 41–45.

různých potřeb nové řehole a kongregace, v dnešním sekularizovaném světě se občas objevují nová církevní hnutí. Ta starší, prověřená, jsou přijímána s pochopením. Někteří věřící se ale s určitou nedůvěrou ptají po povaze nových společenství v církvi, mají obavy, zda se nejedná o sekty. Církevní schválení nových společenství jsou tedy velmi důležitým faktorem pro konkrétní přístup k těmto hnutím.³⁴

V jednotlivých hnutích dochází v posledních letech ke spojení mystiky a aktivního působení v církvi. Láska k bližnímu projevovaná prostřednictvím modlitebních setkání, se vhodně doplňuje skutky bliženecké lásky čistě praktického rázu. Tato dobrovolná angažovanost vyžaduje nemalé nasazení každého člověka. Dá se říci, že se tímto způsobem každý jednotlivec se zbavuje vlastního sobectví a snobismu. Objevuje se opět zájem o společný život a poznání hodnot těch druhých. V moderní společnosti, ze které se vytrácí schopnost usmíření, kde se mnohdy velmi obtížně propojuje soukromý život se společným, solidarita se ziskem a mystika s politikou, je tato tendence velmi vítaná a žádoucí. Nejedná se zde o náhradu za sociální služby, tito lidé mají jednoduše touhu pomoci společnosti i jednotlivcům. Tímto způsobem se rozvíjejí humanitární služby v jednotlivých zemích, jako pomoc národům nebo sociálním skupinám na okraji společnosti nebo trpícím. Dnes se s dobrovolnou angažovaností setkáváme ve skupinách sdružujících jednotlivce i celé rodiny, řeholníky, zasvěcené osoby, ba i nevěřící.³⁵

3.5.1 Pár příkladů komunit a hnutí působících nejen v České republice

Spiritualita Hnutí *Fokoláre*, oficiálně zvané *Dilo Mariino*, vychází z biblických textů, zvláště Jan 17,21 („...aby všichni jedno byli“), Mt 18,20 („Neboť tam, kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu...“) a Mt 27,46 („Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“). Hnutí se snaží především o dialog v katolické církvi a o ekumenický dialog. Život podle charismatu hnutí *Fokoláre* proniká také do oblasti kultury, politiky, ekonomie a do sociální oblasti.

Cursillo de Christiandad. Toto hnutí se zaměřuje na kérigmatickou a prorockou evangelizaci, hce prostřednictvím postupného celkového obrácení přivádět dospělé

---

³⁴Srov. <http://www.hostyn.cz//hnuti-komunity.htm> (konzultováno 9. 3. 2011).

³⁵Srov. SECONDIN Bruno: *Nová hnutí v církvi*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, str. 112.

křesťany k uvědomění si vlastního křtu a plného včlenění do společenství církve. Nechce vytvářet nové křesťanské organizace, snaží se obnovit současnou společnost ve stávajících strukturách. *Cursilla* byla ve svých počátcích vzniku zaměřena na mládež, byla zde snaha získat mladé lidi pro apoštolát. Později se toto hnutí otvíralo i laikům žijícím v manželství, lidem všech věkových kategorií a sociálních skupin. Koordinačními centry jsou diecézní, národní, kontinentální a světové sekretariáty. V České republice působí Cursillo od r.1991a je rozšířeno ve čtyřech diecézích.

Neokatechumenátní cesta je prožívána uvnitř farní struktury (ve spojení s biskupem) v malých společenstvích. Tato společenství přijímají lidi různého věku, smýšlení, sociálního postavení a kultury. Jedná se o zastoupení jak lidí pokřtěných, tak nepokřtěných. V podstatě jde o lidi, kteří se snaží opět nalézt podstatné důsledky křtu a žít naplno křesťanský život skrze neokatechumenát.

Hnutí *Světlo-Život (Oáza)* je typicky katecheticko-pastorálním hnutím s cílem evangelizovat a formovat dospělé křesťany. Tradiční spiritualitu spojuje s novými požadavky života dnešní společnosti. Stará se též o liturgii, ekumenismus, rodinu a misie. Členové se rozdělují podle základních stupňů jejich cesty víry. Po absolvování oázy se skupiny dělí na *martyria, leiturgia, koinonia a diakonia*, tedy podle toho v jaké oblasti církve působí. V Čechách se nacházejí oázy např. v Praze, Ústí nad Labem, Brně, Znojme, Olomouci.

Komunita *Emmanuel*, spiritualita této komunity se opírá o tři sloupy: adoraci, soucítění a evangelizaci. Odevzdání se Duchu svatému, Boží slovo, svátosti a přímluva matky Boží Panny Marie včleňuje život komunity a její apoštolát do života církve. Je to komunita všech stavů. Tvoří ji svobodní, manželé i kněží, kteří mají od svých představených určenu možnost podílet se každý podle svých schopností na životě komunity. Laici se mohou také rozhodnout pro zasvěcený život v celibátu. Správní centrum této komunity se nachází v Paříži a duchovní centrum v Paray-le-Monial, místě zjevení tajemství Nejsvětějšího Srdce Ježíšova.³⁶

Nejnověji uznané církevní hnutí se datuje rokem 2011. Papež Benedikt XVI. schvaluje *Nové horizonty*, mající statut „mezinárodního sdružení věřících“. Komunita vznikla z povolání Chiary Amirante, která chtěla lidem ocitnuvším se na okraji společnosti

---

³⁶Srov. <http://www.hostyn...> (konzultováno 9. 3. 2011).

dodávat odvahu a radost poukázáním na Zmrtvýchvstalého Krista. Je zde věnována pozornost mládeži v obtížných životních situacích, lidem bez domova nebo vracejícím se z vězení, drogově a alkoholově závislým a prostitutkám. *Nové horizonty* mají po celé Itálii i v zahraničí více než sto čtyřicet center.³⁷

3.6 Společensko -politická angažovanost laiků

Politická angažovanost katolíků se často uvádí do souvislostí s laicitou (autonomií, světskostí) státu, tedy s rozlišováním mezi politickou a náboženskou oblastí. Hodnotu uvedeného rozlišení církev uznává, patří totiž k dědictví civilizace, která k ní dospěla. Katolická nauka však vylučuje pojetí laicity, které by znamenalo odtažitost od mravního zákona. Jestliže se učitelský úřad církve pokouší zasahovat do otázek společenského a politického života, nemůže se to přičítat požadavkům přijetí laicity, protože církev nemá v úmyslu převzít do svých rukou politickou moc ani zasahovat do svobodných názorů katolických věřících ohledně časných otázek. Věřící laik má pečlivě vybírat a rozlišovat politické nástroje i politické strany. Je potřebné, aby dospěl k rozhodnutí, které bude v souladu s jeho křesťanskými hodnotami, přičemž je třeba brát zřetel na aktuální okolnosti.

Není možné se domnívat, že jedna politická strana nebo jedna politická formace uspokojí požadavky křesťanské víry. Křesťan ví, že nenalezne politickou stranu, která by splňovala všechny etické požadavky vyplývající z víry. Tato skutečnost by měla věřícího laika uchránit od ideologického přilnutí a jeho postoj ke straně by měl být kritický tak, aby politický program byl v souladu s utvářením obecného blaha a křesťanských hodnot.³⁸

Věřící laik také může stát před otázkou, zda má mystický vnitřní život vztah k politice a angažovanosti ve společnosti? Pokud žijeme mystikou, prožíváme v nitru vztah ke skrytému Bohu a jak se tedy to obojí, vnitřní život i politika může vtěsnat do běžného, praktického života křesťana tíhnoucího k hlubšímu prožívání své víry? Mluvíme zde o vztahu mezi zbožností a příklonem ke světu, mezi *actio a contemplatio*. Teoretické i praktické odpovědi v dějinách křesťanstva nešly vždy ruku v ruce s evangeliem. Byly zde určité rozpory v pojetí Bůh a duše a potom angažovanosti ve světě. Vnější práce bývaly

---

³⁷ www.radiovaticana.cz/archiv.php4?datum=2011-2-8 (konzultováno 12.10.2011)

³⁸ Srov. PAPEŽSKÁ RADA pro spravedlnost a mír: Kompendium sociální nauky církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, str. 355–357.

považovány jako překážka usebrání ve vlastním nitru. Byly pokusy dělit křesťany na kontemplativní (Marie) a ty, kteří jsou povoláni k činnosti (Marta). Je možné i dnes praktikovat takovouto výlučnou dělbu práce: jeden se modlí, druhý pracuje? Teologie mystiky v současné době odpovídá na tuto prastarou otázku zkušenostmi židovsko-křesťanských dějin víry: *actio a contemplatio* je nutno praktikovat společně.³⁹

3.7 Církevní služby

Církev chápala a chápe i dnes službu lidem jako příklad hodný následování. Novozákonní řecký výraz *diakonein* platil pro službu otroka většinou u stolu. V rané církvi je tento výraz také použit u stolu Páně a odtud se tedy odvozuje institut diakonátu. Ve skutcích apoštolů se dovídáme, že bylo ustanoveno sedm mužů pověřených k rozdělování podílu od bohoslužebného stolu helénistické obce vdovám (srov. Sk 6,1-7). Pozdější novozákonní texty dokládají *diakonský* úřad přidružený k *biskupskému* a *presbyterskému*. V těchto třech úřadech je zvýrazněna jejich služebnost-*ministerium*, a o diakónech–jáhnech se pak dále píše v prvním listu Timotejovi (3,1–13), povaha jejich funkce se příliš neliší od funkce biskupů. V této službě se zmiňují i ženy, které se podílejí na pomoci nemocným.

3.7.1 Církevní služby v minulosti

Po konstantinovském obratu, v příznivějších společenských podmínkách pro církve, se církve podílela ještě s větším nasazením pro potřebné. Existují doklady o zakládání prvních špitálů pro nemocné. Laická bratrstva služby vznikala nástupem křesťanství do našeho tisíciletí. V duchu clunyjské reformy vznikaly další řády: mimo benediktinů šlo o cisterciáky, františkány a premonstráty. Existovaly také bekyně, které se věnovaly domácí péči o nemocné a službě při pohřbech. V charitě byly činné sestry Hildegardiny či Alžbětiny. Špitální bratrstva se datují i z období křížáckých válek (1099–1238). S dalším šířením křesťanství se svého úkolu ujímaly také cechy a obce, které musely čelit následkům válečného pustošení a moru. Ustavovala se městská péče, zřizovaly se nadace, další špitály a útulky. Na venkově převládala ovšem pomoc většinou čistě příbuzenská a sousedská (kmetrovská). Na konci šestnáctého století byly položeny

---

³⁹Srov. KÖRNER Reinhard: *Mystika prakticky*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, str. 27.

základy katolické charity. Za zakladatele je považován milánský arcibiskup Karel Boromejský a Vincenc z Pauly.⁴⁰

3.7.2 Církevní služby v současnosti

I v současnosti se křesťané snaží plnit službu lásky k bližnímu. Aby bylo možné pomáhat lidem na okraji společnosti, ale i běžnému člověku v jeho krizových situacích je nutné mimo obětavého přístupu laiků také odborné vzdělání a schopnost organizace. Diakonie a charita trvale pomáhají ve spolupráci se sociálními službami. Křesťané spravují ústavy a zařízení, jsou také zastoupeni v sektoru veřejnoprávním. Některá zdravotní a sociální zařízení vydrží částečně nebo plně stát. Mnozí laici se též podílí na celosvětových úkolech a akcích v součinnosti s Červeným křížem a agenturami OSN, apod. V služebnosti a odborné úrovni se má stále objevovat bratrská vzájemná pomoc a láska. Tam, kde nejsou zřízeny diakonické stanice, pracují laici, nebo skupiny, či odbory sociální práce. Existují rozsáhlé oblasti lidské činnosti, kde se může uplatňovat křesťanská láska v takové podobě, jakou měl na mysli Ježíš. Pod ústavní péčí se zahrnují nemocnice a komplexní zařízení pro postižené. Tato zařízení vyžadují nejen odborně vzdělaný personál, je zde k řešení i otázka: jak v těchto zařízeních udržet křesťanskou motivaci a křesťanského ducha a jak zabezpečit důstojné umírání?⁴¹

MUDr. Marie Svatošová se jako praktická lékařka setkávala s nevléčitelně nemocnými a umírajícími lidmi i jejich rodinnými příslušníky, kteří nemohli nebo neuměli poskytnout svým blízkým pomoc v domácích podmínkách. Tyto skutečnosti ji přivedly na myšlenku blíže se zajímat o tuto problematiku. Opustila svoji ordinaci a přešla do charity, kde se pokusila realizovat myšlenku založením hospice. V roce 1993 založila Ecce Homo-sdružení pro podporu domácí péče a hospicové hnutí. V České republice byl první hospic otevřen v roce 1995 v Červeném Kostelci jako Hospic Anežky české. Další zařízení tohoto typu se nachází v Praze, Plzni, Rajhradu u Brna a Litoměřicích, další jsou ve fázi dokončení jako například hospic v Olomouci a ve Valašském Meziříčí. Hospicová péče je „specifický způsob přístupu k umírajícímu“. Tento přístup se vyznačuje respektem k důstojnosti lidské osoby, která tuto důstojnost neztrácí ani v situacích vážného duševního a

⁴⁰Srov. SALAJKA Milan: Křesťanská církev ve své duchovní aktivitě a práci, Praha: Karolinum, 1998, str. 121–123.

⁴¹K tomu všemu SALAJKA Milan: cit. dílo, str. 126.

tělesného postižení nebo ve vysokém stáří či na prahu smrti. Svatošová uvádí čtyři dimenze pojetí člověka: dimenze biologická, psychologická, sociální a spirituální. První na seznamu je péče o nemocné tělo, druhá rovina zahrnuje citový rozměr člověka, jeho emoční svět. Třetí dimenze je zaměřena na sociální, vztahové potřeby. Duchovní rovina je všemu ostatnímu nadřazena, ptá se po smyslu lidského života a jeho vztahu k Bohu. Kvalifikace pro práci v hospici sama o sobě není tím nejpodstatnějším požadavkem: odbornost se může doplnit během času. Preferovány jsou osobnostní předpoklady, vyrovnání se s vlastní smrtelností a vysoká míra schopnosti vcítění se do situace umírajícího a motivace pro tuto službu. Tyto požadavky se vztahují i na dobrovolníky, z čehož, lze odvodit, že fungování hospice je do určité míry závislé i na schopných a obětavých lidech z řad laiků.⁴² V některých případech je ale nutné dobrovolníky nepřijímat. Někdy se přihlásí i lidé psychicky labilní, kteří sami potřebují pomoc. Ti by pak v úloze dobrovolníků mohli i navzdory své nejlepší vůli ubližovat jak pacientům, tak sami sobě. Všem ostatním se tato zkušenost s umírajícími může v dalším životě promítnout i do jejich osobnostního vyžívání a vyjasnění mnohdy nerealistických životních plánů.⁴³

3.8 Blahoslavení a svatí laici

Svatí laici jsou bližší věřícím lidem právě tím, že jsou laici a jako takoví mohou být snadněji následováni větším množstvím věřících. Mystikem může být řeholník, jako například sv. Jan od Kříže nebo sv. Terezie Veliká, ale také laik jako sv. Kateřina ze Sieny, sv. Kateřina Janovská nebo sv. Brigita Švédská a podobně.⁴⁴ Svatost laiků v apoštolských dobách spočívala mimo jiné v apoštolátu a vydávání svědectví o Kristu. Podle současných vědomostí existovaly v poapoštolských časech rozdíly ve formaci spirituality laiků v církvi na Východě a na Západě. Na Západě je důležitým vodítkem pro toto poznání list sv. Ignáce Antiochijského Filipánům, ve kterém vyjadřuje přesvědčení, že víra a láska jsou podstatou dokonalého života. *Didaché* (II.století) jmenuje dobré skutky, jako jsou úcta k životu,

---

⁴² Viz http://www.medicina.cz/odborne/cl_tisk.dss?s_id=4040 (konzultováno 3. 10. 2011).

⁴³ www.vira.cz/Texty/Online-rozhovory/muze-mít-život-smysl-i-v-nemoci-a-umírání. (konzultováno 26.1.2012).

⁴⁴ K tomu všemu viz: MISZTAL Henryk, str.13.

almužna a dobré vychování dětí, vyznání hříchů. Křesťanský Východ podle Klementa Alexandrijského viděl ideál křesťanské zbožnosti ve službě Bohu ve „věcech lidských“⁴⁵.

Středověcí svatí pocházeli ze všech stavů a ve své víře nacházeli sílu a moc překonávat morální a materiální překážky. Vytvořily se různé druhy svatosti, kterých se dosahovalo pomocí dobrovolného zřeknutí se pozemských radostí, umrtvováním vlastního života, důrazem sloužit spravedlnosti a hlavně svým bližním. Svatí měli velký vliv na život tehdejší Evropy. Jednalo se o krále a královny, papeže, filosofy. Zakladatelé řeholních společenství, prosté matky, členy rodin, vesničany. Lidé pokorní byli uznáni za svaté nejdříve prostřednictvím „hlasu lidu“. Středověk nesl pečeť nedůvěry k vladařům, politickým stranám a vojenské moci a obecně své ideály hledal prostřednictvím svatých.⁴⁶

Něco málo konkrétních příkladů z doby minulé i docela nedávné nám může poskytnout obraz „hrdinů všedního dne“. Jan Pavel II. blahořečil na konci dvacátého století manželé Luigiho a Marii Beltrame Quattrocchi. Blahořečení se konalo dvacet let po vyhlášení apoštolské adhortace *Familiaris consortio* ze dne 22. listopadu 1981. Tento dokument zdůrazňuje hodnotu manželství a poukazuje na povinnost usilovat o svatost v manželství. Oba manželé, jak se uvádí, čerpali z Božího slova v evangeliích a v literatuře ze svědectví svatých. Jejich všední život byl prodchnut prací i duchovností. Svou hlubokou lásku, kterou si navzájem projevovali i ve chvílích utrpení, dokázali přenést nejen na své děti, ale i na bližní. Přijímání Eucharistie a modlitba růžence pro ně byla každodenní samozřejmostí. Jejich dva synové vstoupili do kněžských seminářů a starší dcera ke klauzurovaným benediktinkám. Nejmladší Enrica se zasvětila Bohu jako laička. Poselství manželů Marie a Luigiho je trvale aktuální. Jejich život byl vlastně obyčejný, ale prožívaný neobyčejným způsobem. Mnoho lidí dnes dostatečně nechápe, v čem spočívá toto hrdinství a jaké jsou povinnosti jejich stavu. Svatý otec ale stále vyzývá k obnově lidstva právě skrze rodiny.⁴⁷

Zvláště za pontifikátu Jana Pavla II. bylo mnoho laiků povýšeno ke cti oltáře. Mezi tyto svaté se řadí i Josef Moscati, povoláním lékař (1880-1927), který byl svatořečen

---

⁴⁵Tamtéž, str. 32-33.

⁴⁶ K tomu všemu viz: MISZTAL Henryk: cit. dílo, str. 126-127.

⁴⁷Tamtéž, str.463-473.

25.10.1987. Toto svatořečení je význačné zvláště pro dnešní dobu. Ve zdravotnictví se setkáváme s mnoha ekonomickými, etickými a náboženskými problémy. Nemoc, utrpení a smrt, nové perspektivy rozvoje lékařské vědy, možnost použití moderní techniky a terapie, se týká nejintimnějších stránek člověka: vzniku nového života jeho smyslu a ochrany. Moscati byl schopen ve svém povolání spojovat vědu i víru. Byl vychováván katolicky, rodiče mu byli dobrým příkladem i v běžném životě, takže už jako dítě si oblíbil modlitbu a pobožnosti, četl náboženskou literaturu a rád dával almužny. Své povolání si zvolil s úmyslem, že jako lékař se nebude pouze věnovat zdraví nemocných, ale pomýšlel i na apoštolát mezi lékaři. Josef Moscati byl znám jako „muž modlitby“, denně navštěvoval mši svatou, přijímal Eucharistii a modlil se růženec. Vedl asketický život a jako laik žil v celibátu. Svou lásku k Bohu spojoval s láskou k bližnímu, protože v každém člověku, zvláště v nemocných viděl trpícího Krista.⁴⁸

Blahoslavená Matka Tereza, byť se nejedná o laičku, boří některým věřícím představu o bezproblémovém prožívání víry těchto velikánů obětavé lásky. Navzdory (nebo právě proto) všem obtížím jakým může být vystavena víra v Boha, promlouvá dnes tato žena i k mnoha křesťanům-laikům. Katolická řeholnice, misionářka a humanitní pracovnice Matka Tereza prožívala během čtyřiceti let krizi víry a přesto dokázala sloužit svým bližním navzdory hlubokému vnitřnímu utrpení pramenícímu z pocitu opuštěnosti Bohem. „Temná noc duše“, kterou Matka Tereza prožívala, ji uchránila pokušení vlastní oslavy a sebeprosazování“, řekl v rozhovoru pro radio Vatikán papežský kazatel Raniero Cantalamessa. Reagoval tak na zveřejnění jejich dopisů, ve kterých blahoslavená Matka Tereza píše o svých pochybnostech a krizi víry. Tento kazatel dále dodává, že utrpení z Boží nepřítomnosti nemůže sužovat ateistu, ale pro Matku Terezu byla tou nejtěžší zkouškou, jaké mohla být vystavena.⁴⁹

---

⁴⁸Tamtéž, str. 523-531.

⁴⁹ <http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/krize-viry-ukazuje-na-mucednictvi-matky-terezy/> (konzultováno 4.10. 2011).

3.8 Směřování křesťanů-laiků ke svatosti

Svatý František Saleský svým výrokem „Řeholníci by rádi zpívali píseň pastýřů, manželé zase píseň řeholníků, aby, jak říkají, mohli Boha více milovat a lépe mu sloužit“⁵⁰ velmi přiléhavě demonstuje rozpoložení i některých dnešních věřících laiků, kteří se domnívají, že „(...) svatost spočívá pouze ve vytrvalých modlitbách, v kazatelské činnosti nebo v odebrání se do ústraní.“⁵¹

Církevní dokumenty věnované laikům a uváděné v této bakalářské práci ale jednoznačně vypovídají o povinnosti každého křesťana zaměřit se na vlastní svatost z pozice ve které se právě nachází. To, do jaké míry splníme všechna kritéria (či spíše jen některá) obsažena ve výzvě: „Vy však buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48), bude záležet především na našem sjednocení s Kristem. Základy tohoto sjednocení získáváme již křtem a náš vztah k Bohu se dále prohlubuje biřmováním, častým přijímáním Eucharistie a modlitbou. Každý křesťan se pro útěchu i inspiraci k smysluplnějšímu prožívání svého života může také obracet k četbě Písma, životopisů svatých, nebo spisů učitelského úřadu církve.

Povoláním ke svatosti na sebe bereme především úkol milovat nejen Boha, ale i své bližní. Svátý Pavel se ve své Velepísni lásky (1 Kor 13) na tuto skutečnost odvolává velmi důrazně: „Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon“ (v.1). Pokoncilní dokumenty nám připomínají, že místem, kde má láska šanci pro svůj nesobecký rozvoj jsou v základu rodiny, vždyť tyto rodinné instituce již od starověku měly tendenci tvořit malé církve a současná doba k tomu dává opět příležitost. Svým osobním příkladem ve vzájemné lásce a úctě, předáváním křesťanských hodnot i za cenu osobní oběti, připravují otec a matka podmínky pro budoucí směřování dítěte k laické svatosti nebo k řeholnímu a kněžskému povolání, a oni sami tímto jednáním získávají podíl na své svatosti. Je šance, že z těchto rodin budou vycházet osobnosti schopné objevit své místo v Božím plánu a v případě nutnosti snášet trpělivě i svou materiální chudobu. Sobectví, touha po naplnění pouze vlastních přání a představ o dokonalém životě, má být přetvářena k vzájemnému sdílení často velmi obtížných stránek

⁵⁰ Sv. František SALESKÝ: Pojednání o lásce k Bohu, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, 6.str. 41

⁵¹Srov. VAN THUAN Francois-Xavier: <http://rok-knezi.signal.cz/0909/svatost-v-tom-co> (konzultováno 5. 9. 2011).

manželského života, jakou představuje výchova dětí a finanční zabezpečení rodiny. Věrnost až do konce života by se neměla stát neúnosným břemenem pro oba manžele, kteří se zavázali nést zodpovědnost za své jednání vůči Bohu, členům rodiny, sobě a společnosti.

Od laiků se dále očekává zapojení do sociální sféry. Potřební se nevyskytují pouze v řadách chudých, starých, nemocných a umírajících lidí. Je mnoho i těch co trpí samotou z opuštěnosti partnerem, přáteli, nebo vlastními dětmi. Pravidelná modlitba je základem i pro práci uprostřed občanského dění. Všichni v církvi jsou příjemci i hlasatelé nejen evangelia, ale i politiky. Jestliže mají laici-křesťané inspirovat svět ve službě člověku a společnosti je nutné, aby se zapojovali i do účasti na iniciativách v rovině hospodářské, sociální, zákonodárné, správní a kulturní a snažili se tak spolupracovat na podmínkách pro vytváření obecného dobra. II. vatikánský koncil otevřel možnost těsnější spolupráce kléru s laiky. V této oblasti se laici mohou zvláště uplatnit jako např. hlasatelé evangelia, nebo se podílet na dění ve farnostech při vedení liturgických modliteb, udělování křtu, rozdávání sv. přijímání službě slova apod.

Církevní dokumenty znovu a znovu obracejí pozornost k hlásání prastarých pravidel morálky, která se vytrácí nejen z rodin, je bohužel relativizována i ve veřejném prostoru skrze média, politiku a umění. Věřící má proto podle svých schopností a možností, vnášet kultivovanost ve smyslu evangelia i do těchto oblastí lidských aktivit.

V sekundární literatuře se v podstatě hovoří o tomtéž co prezentují církevní dokumenty, jsou zde ale více rozvinuty některé skutečnosti, které souvisí např. s utrpením našich bratrů ve víře, kteří se mohou ocitnout v pasti depresí, citového vyhoření nebo prožívají krizi víry. Těmto lidem jsou často připisovány vlastnosti, které nevytvářejí pravdivý obraz jejich osobnosti. Ono Kristovo: “nesuďte, abyste nebyli souzeni“ (Mt 7,1), platí stejně zde, tak jako i v jiných situacích, které nás pokoušejí k odsuzování nebo naopak idealizování některých osob. V dokumentech církve se ostatně věřícím doporučuje rozšiřovat si vlastní vzdělání a to nejen v teologických směrech protože utrpení se týká i nevěřících a k těm máme přistupovat se stejným pochopením. Nepodléhat nekriticky všem objevům a novým teoriím, byť by se nabízely jako jediné řešení ve spleti životních problémů, je výzva neustále aktuální.

Laikům patřícím ke schváleným církevním hnutím se zvláště doporučuje zdokonalování v duchovním životě. V každodenní běžné a poctivé manuální práci i práci

intelektuála lze rovněž demonstrovat svou příslušnost ke Kristu a tím splňovat, i pro mnoho věřících překvapivě obyčejné podmínky pro krůček ke svatosti. Láska nachází svou podobu také v toleranci vůči jiným náboženstvím a rasám, ve snášenlivosti, porozumění a odpuštění. Nikdo z nás není chráněn před pokušením prosazovat občas pouze tu „svou pravdu“. Sebeovládání a znalost sebe sama spolu s přijímáním svátostí nás může uchránit od spousty omylů, a to i od těch, které již dávno ztratily punc hříchu a které jsou tím o to nebezpečnější pro přijetí kritérií daných katolickou církví jako cestu ke svatosti.

ZÁVĚR

Již při přípravě podkladů pro realizaci této bakalářské práce jsem si uvědomila, jak širokou škálu otázek a polemik může poskytnout téma vztahující se ke svatosti laika. V závěru musím proto konstatovat, že jsem beze zbytku nenaplnila svoji představu o zpracování daného tématu. Postmoderní doba je dobou etických dilemat a ta mnohdy působí těžkosti právě křesťanům-laikům. Jako problém se mi jeví zjištění, že obsáhnutí i kontroverzních témat by mohlo překročit rámec doporučených stránek textu pro bakalářskou práci. Domnívám se, že tak rozsáhlé téma by bylo možné lépe rozvést, a to i z hlediska dnešní psychologie až v diplomové práci.

Uvedené církevní dokumenty i druhotná literatura přesto poskytují v podstatě dostatek odpovědí na to, jakým způsobem je možné uskutečňovat požadavky kladené na laika v rámci jeho povinnosti být svatým (či spíše snažit se víceméně o naplnění výzvy k dokonalosti ve smysluplně prožitém životě každého jednotlivce). Podmínky, ve kterých žije postmoderní evropský křesťan, nejsou nastaveny tak, abychom museli svoji víru dokazovat až k prolití vlastní krve. Můžeme ale počítat s mnoha jinými, neméně závažnými faktory ovlivňujícími naši snahu jít ke svatosti úzkou cestou kříže.

Vzhledem k hledání osobní cesty každého věřícího ke svatosti a nalezení odpovědí, které si každý člověk bez ohledu na univerzální učení církve klade, existují ovšem okolnosti, které někteří věřící spojují více se situační etikou. Ne všichni křesťané se dokáží vyrovnat např. se stavem nenaplněného rodičovství a jasně formulovaný zákaz umělého oplodnění nejsou schopni akceptovat. Stejně je tomu tak i v oblastech předmanželského a manželského intimního chování. Dokonaná interrupce v případě pochybností zda matka přežije porod, bývá mnohdy také těžkou zkouškou pro svědomí věřícího. Tato i mnohá jiná dilemata, se kterými může být křesťan na své cestě ke svatosti konfrontován, by si zasloužila hlubšího pojednání a to také s ohledem na List Římanům: „Každý z nás tedy sám za sebe vydá počet Bohu“ (Ř 14,12).

Přijmout požadavek zpřítomnit si Krista ve vztahu k člověku chápajícím přístupem ke všem, tedy i k těm lidem, kteří spatřují v našem úsilí o svatost pouze pošetilost, není rovněž vždy jednoduché. I ti, co příliš zjednodušují morálku hláсанou oficiálními kruhy církve, nám mnohdy připravují zkoušky, co nám mohou brát sílu a odvahu jít proti proudu zaběhlých zvyklostí konzumní společnosti. Nové poznatky z oblasti vědy, zvláště medicíny

se mohou stát příliš přitažlivými i pro křesťana v situaci, kdy se domnívá, že „menší zlo“ může přispět k většímu dobru. Morálka uplatňovaná v postmoderní společnosti s kterou jako křesťané nemůžeme souhlasit, nebo se nám naopak jeví jako přijatelná cesta, se neobejde bez bolestného poznání sebe sama. Církev vždy ale měla a má v rukou nemálo prostředků k posílení a povzbuzení našeho úsilí o dosažení svatosti na úrovni možností každého jednotlivce.

Obsahem našich modliteb by měla být jistě také prosba, kterou formuloval již ve druhém století syrský biskup Ignác Antiochijský: „Nezasévej mne, smrti, do svého pole, dokud jsem se nestal dobrým pšeničným zrnem. Nedávej mi, Pane, předstoupit před Tvou tvář, dokud nejsem svatý“.⁵²

---

⁵² Citováno podle: HALÍK Tomáš: Večerní modlitby, Brno: Cesta, 1992, str. 54.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Prameny a církevní dokumenty

BIBLE. Písmo svaté Starého a Nového zákona, ekumenický překlad, Biblická společnost v ČR: Praha, 1990.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE: Katechismus katolické církve, Praha, Zvon, 1995.

DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, 2. vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002.

DRUHÝ Vatikánský koncil : Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, 2. vydání, Kostelní Vydří 2002.

DRUHÝ Vatikánský koncil: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

JAN PAVEL II: Apoštolská adhortace: *Familiaris consortio*, Praha: Zvon, 1992.

JAN PAVEL II: Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, Praha: Zvon, 1996.

KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti. Směrnice a zásady, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

PAVEL VI: Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, Praha: Zvon, 1990.

PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRAVEDLNOST A MÍR: Kompendium sociální nauky církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.

PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, Zásady pro výchovu v rodině, Lidská sexualita, pravda a význam, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000.

Sekundární literatura

BOUBLÍK Vladimír: Boží lid, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

CUSKELLY E. J.: Současná spiritualita. Duchovní život z hlediska současné psychologie, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

FRANZEN August: Malé dějiny církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

FIORES Stefano a GOFFI Tullio: Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

HALÍK Tomáš: Večerní modlitby, Brno: Cesta, 1992.

KAŠPARŮ Max: Základy pastorální psychiatrie pro zpovědníky, Brno: Cesta, 2002.

OPATRŇ Aleš:<http://cpr.apha.cz/publikace-o-rodine/k-familiaris-consortio> (konzultováno 2.1 2012).

www.vira.cz/texty/Online-rozhovory/muze-mít-život-smysl-i-v-nemoci-a-umírání...
(konzultováno 26.1.2012)